

Verbatim records

XIII Riigikogu, IX Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Wednesday, 20.02.2019, 14:00

Edited

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:04 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele kehtestada sanktsioonid seoses Ukraina aluste ründamise ja hõivamisega Kertši väinas" eelnõu (782 OE) esimene lugemine
2. 14:40 Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja teiste seaduste täiendamise seaduse (Ühendkuningriigi väljaastumine Euroopa Liidust) eelnõu (781 SE) teine lugemine
3. 14:42 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (Eestis tehtud vahekohtu otsuste täidetavaks tunnistamise menetluse loomine) eelnõu (749 SE) teine lugemine
4. 14:46 Kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (776 SE) kolmas lugemine
5. 14:50 Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõu (778 SE) kolmas lugemine
6. 14:58 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse eelnõu (762 SE) kolmas lugemine
7. 15:06 Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elalise võlgnike survestamine) eelnõu (737 SE) kolmas lugemine
8. 15:17 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (759 SE) kolmas lugemine
9. 15:19 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (658 SE) kolmas lugemine
10. 15:21 Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamine) eelnõu (789 SE) kolmas lugemine
11. 15:29 Kaubamärgiseaduse, tööstusdisaini kaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (765 SE) kolmas lugemine
12. 15:32 Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (752 SE) kolmas lugemine
13. 15:33 Riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu (794 SE) kolmas lugemine
14. 15:35 Raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (795 SE) kolmas lugemine
15. 15:36 Kaubamärgiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (793 SE) kolmas lugemine
16. 15:38 Sadamaseaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (780 SE) kolmas lugemine
17. 15:43 Tööstusheite seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (736 SE) kolmas lugemine
18. 15:45 Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse eelnõu (721 SE) kolmas lugemine
19. 15:47 Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ning kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) kolmas lugemine
20. 15:49 Kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (783 SE) kolmas lugemine
21. 15:51 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (788 SE) kolmas lugemine
22. 15:53 Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (733 SE) kolmas lugemine
23. 15:56 Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (681 SE) kolmas lugemine
24. 15:58 Kõrgharidusseaduse eelnõu (725 SE) kolmas lugemine

- [25. 16:05 Eesti Kunstiakadeemia seaduse eelnõu \(730 SE\) kolmas lugemine](#)
- [26. 16:07 Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia seaduse eelnõu \(728 SE\) kolmas lugemine](#)
- [27. 16:09 Eesti Maaülikooli seaduse eelnõu \(727 SE\) kolmas lugemine](#)
- [28. 16:11 Tallinna Ülikooli seaduse eelnõu \(726 SE\) kolmas lugemine](#)
- [29. 16:13 Muinsuskaitse seaduse eelnõu \(684 SE\) kolmas lugemine](#)
- [30. 16:27 Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu \(790 SE\) teine lugemine](#)
- [31. 16:36 Hongkongi laevade ohutu ja keskkonnahoidliku ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu \(791 SE\) teine lugemine](#)
- [32. 16:41 Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu \(777 OE\) teine lugemine](#)
- [33. 17:08 Justiitsminister Urmas Reinsalu poliitiline avaldus seoses põhiseaduse analüüsiga](#)

14:00 Istungi rakendamine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Alustame 5. töönädala kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Siret Kotka-Repinski, palun!

14:03 Siret Kotka-Repinski

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Mul on hea meel üle anda Riigikogu probleemkomisjoni rahvastikukriisi lahendamiseks tegevuse lõpparuanne. Komisjoni töö peamine tulemus on "Rahvastikupoliitika põhialused aastani 2035" väljatöötamine. Käesolevas raportis on esitatud 13 soovitus rahvastikukriisiga toimetulekuks. Täna kõiki teadlasi, huvirühmade esindajaid ja eksperte, kes andsid oma panuse dokumendi väljatöötamisse! Aitäh teile!

14:03 Esimees Eiki Nestor

Aitäh raporti eest! Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Hetkel on täiskogul 76 Riigikogu liiget.

---

1. 14:04 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele kehtestada sanktsioonid seoses Ukraina aluste ründamise ja hõivamisega Kertši väinas" eelnõu (782 OE) esimene lugemine

14:04 Esimees Eiki Nestor

Meie päevakorra esimene punkt on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele kehtestada sanktsioonid seoses Ukraina aluste ründamise ja hõivamisega Kertši väinas" eelnõu (782 OE) esimene lugemine. Algatajate nimel teeb ettekande Andres Herkel. Palun!

14:04 Andres Herkel

Austatud esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Tõepoolest, 18. detsembril algatas Vabaerakonna fraktsioon kõnealuse otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele kehtestada sanktsioonid seoses Ukraina aluste ründamise ja hõivamisega Kertši väinas" eelnõu. See rünne toimus 25. novembril ja sellest ajast on need meeskonnaliikmed teadaolevalt siamaani vangistuses. Teiste sõnadega: tegemist on nii rahvusvahelise õiguse rikkumisega kui ka konkreetsete inimeste inimõiguste rikkumisega. Riigikogu on tänuvärselt kiirelt reageerinud sellele 3. detsembril tehtud avaldusega, mis muu hulgas kutsub vabastama Ukraina laevad koos meremeestega, et võimaldada neil takistamatult liikuda Ukraina sadamatesse. Muu hulgas väljendas Riigikogu seisukohta, et kujunenud olukorras tuleb jätkata ja laiendada Venemaa vastu suunatud sanktsioone.

Meie nägime selle juhtumi puhul probleemi selles, et vähemalt esialgses faasis oli rahvusvaheline reaktsioon küllaltki loid, kuigi rünne oli tõsine. See viiski Vabaerakonna fraktsiooni algatuseni. Ma siinkohal rõhutan ka, et ehkki protseduuri järgi ei saa algatusega ühineda üksikud saadikud, andsid oma

sümboolse allkirja veel kaks Riigikogu liiget: härra Nutt ja härra Põlluaas. Miks nemad? Aga sellepärast, et siinesineja ning need kaks Riigikogu liiget on Venemaa Föderatsioon viisakeelu alla pannud. Seda ei ole kuidagi põhjendatud. Sama on tehtud ka teiste Eesti avaliku elu tegelastega, kuigi arusaadavat põhjust selleks ei ole. Küll aga on põhjust sanktsioneerida Venemaa Föderatsiooni võimuesindajaid, kelle toetusel ja aktiivsel kaasalöömisel niisugune agressioonakt Ukraina vastu toime pandi. Selline sanktsiooni rakendamine on vajalik ja rahvusvaheliselt mõistetav. Me oleme ka seisukohal, et Eesti peaks niisugustes asjades olema aktiivne vedaja, parlament omakorda saab olla valitsuse vedaja. Ma tuletan siinkohal ka meelde, et me oleme varem muutnud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadust niisugusel moel, et see vastaks nn Magnitski seaduse üleskutsesele kehtestada sanktsioone mitte ainult konkreetset Sergei Magnitski repressioonide, piinajate vastu, vaid ka laiemalt inimeste vastu, kes on kas otseselt inimõigusi rikkunud või inimõiguste rikkumisele oma tegevusega kaasa aidanud. Konkreetset siis oleme välja toonud neli nime. Kui alustada eelnõu tagumisest otsast, siis kõige viimane selles loendis ehk Aleksei Puškov on ehk kõige tuntum tegelane. Sisuliselt on ta Venemaa Föderatsiooninõukogu propagandakomisjoni ehk informatsioonipoliitika komisjoni esimees. Ta levitab süüdistusi Ukraina aadressil ning toetab agressiooni. Riigiduumas liige on ka kindralpolkovnik Piskarjov, kes on julgeoleku ja korrupsioonivastase võitluse komisjoni esimees. Meie teada valmistas ta ette agressiooniakti toime pannud piirivalvurite autasustamise Riigiduumas poolt. Ning veel on nimekirjas kaks FSB taustaga meest: üks kindral ja üks kontradmiral. Need on Vladimir Kulišov, Föderaalsete Julgeolekuteenistuse direktori esimene asetäitja, piirivalveteenistuse juht, ja Sergei Stankevitš, kontradmiral, okupeeritud Krimmi ja Sevastopoli regionaalse piirivalveteenistuse juht. Leiame, et nende isikute vastu sanktsioonide rakendamine on igati õigustatud. Mul on siin hea meel tõdeda – arvestades sellega, et eelnõu esitamisest on nüüd mööda läinud juba kaks kuud –, et ka Euroopa Liit liigub selles suunas, et sellesisulised sanktsioonid ehk sanktsioonid konkreetsete inimeste vastu kehtestada. Euroopa Liidu välisministrite tippkohtumisel esmaspäeval oli sellest väga selgelt juttu, aga seda võib vist nimetada eelkõikuleppeks, mitte lõplikuks otsuseks. Sellega ma sissejuhatava ülevaate lõpetaksin. Kui on küsimusi, siis ma hea meelega vastan. Aitäh!

14:11 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

14:11 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kas te võiksite natuke laiemalt avada parlamentide rolli sellise sanktsioonide kehtestamisel? Kui tavaline see on? Või on see, mida me siin praegu arutame, midagi väga erakordset?

14:11 Andres Herkel

Aitäh! Riigikogu oli selle küsimuse ees siis, kui me väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse eelnõu menetlesime. Algselt toodi meie ette suurest hulgast isikutest koosnev nn Magnitski nimekirja inimestest, kelle vastu Eesti peaks sanktsioone rakendama, aga lõpuks loodi seadusandlikul tasemel üldraamistik, missugusel moel, mis alusel me saame teatud inimesi sanktsioneerida. Sellega on Eesti muide koos Läti, Leedu, Kanada, Ameerika Ühendriikide ja Suurbritanniaga nende riikide hulgas, kes on kas õigusaktide muutmisega või vastuvõtmisega nn Magnitski akti järginud. Aga toona me seadusandluse tasemel konkreetsete isikute nimetamiseni ei läinud.

Selle eelnõu puhul on tegemist ettepaneku tegemisega Vabariigi Valitsusele. Kui Riigikogu sellise initsiatiivi võtab, sellise ettepaneku teeb, siis täiesti selgelt on lõpuks öeldud ka seda, et me peame täiesti loomulikuks, kui sellisel juhul Vabariigi Valitsus seda nimekirja täiendab. Peaasi, et need sihitatud selged sanktsioonid saavad rakendatud.

Üks oluline dokument, mida ma hea meelega praegu sellele küsimusele vastates tutvustan, on Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioon, mis võeti vastu õige hiljuti, jaanuari lõpus. Selle esitas Briti parlamendi liige lord Donald Anderson ja selle pealkiri kõlab umbes nii: "Sergei Magnitski ja temaga seonduv – võidelda karistamatusega eesmärgistatud sanktsioonide abil". Sisuliselt kutsutakse Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu liikmesriike, samuti riike, kellel on koostöösuhted Euroopa Nõukoguga, üles kasutama seadusi ja muid õiguslikke vahendeid, et valitsused parlamentide eestvedamisel ja järelevalvel rakendaksid sihiteadlikke sanktsioone inimeste vastu, kes on personaalselt süüdi tõsisel inimõiguste rikkumises või sellele kaasa aidanud. Seda juhul, kui asukohariik ise poliitilistel

või korruptiivsetel põhjustel mingisuguseid sanktsioone ei ole kasutanud. Sisuliselt on see üleskutse kõikidele demokraatlikele riikidele ja nende parlamentidele selliste küsimustega tegeleda. Mul oli võimalus selle raporti vastuvõtmisel Eesti nimel kõneleda ja tutvustada muu hulgas seda Riigikogu avaldust, mille me siin Kertši agressiooni järel vastu võtsime, ja tutvustada ka meie n-ö Magnitski seadust – kui väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmist Magnitski seaduseks võib nimetada. Seal kõlas väga selgelt ka üleskutse, mis on poliitikas täiesti loomulik: kui valitsused on mõnede seisukohavõttude suhtes diplomaatiliselt vaoshoitumad või tagasihoidlikumad, siis on just nimelt parlamentide kohus algatada protsesse, mis juhivad tõsistele inimõiguste rikkumistele tähelepanu. Valitsusi tuleb survestada, et sellekohaseid sanktsioone tõepoolest rakendataks.

14:16 Esimees Eiki Nestor

Olga Ivanova, palun!

14:16 Olga Ivanova

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on lihtsalt pragmaatiline küsimus ühe isiku kohta, kes on teil siin nimekirjas ja kelle puhul on sulgudesse pandud seletus, et ta levitab süüdistusi Ukraina aadressil ja toetab agressiooni. On teil konkreetne näide ka nende süüdistuste kohta Ukraina aadressil ja tema agressiooni toetavatest tegudest või väljaütlemistest?

14:17 Andres Herkel

Aitäh küsimuse eest! Mul ei ole ilusat tsitaati praegu käepärast, aga ma võin öelda, et ma töötasin Aleksei Puškoviga ajal, kui Venemaal oli veel hääleõigus Euroopa Nõukogu Parlamentaarsel Assambleel, mitmes komitees koos ning ta süüdistas suures saalis Ukrainat juba toona küllaltki palju. Missuguste avalduste, artiklite ja seisukohavõttudega ta vahepeal esinenud on? Neid on õige palju. Tema Ukraina suhtes mittesallivad, okupeerimist õigustavad avaldused on igapäevased, samuti kõikvõimalikud kriitilised avaldused lääneriikide ja liberaalse demokraatia aadressil. Neid on palju-palju. Aga ma kasutaksin seda küsimust ka püstitamaks küsimust sellest, kas need neli isikut, kelle me siin oleme esile toonud, võivad kattuda nendega, kelle suhtes Euroopa Liit on alustanud protsessi liiduülese sanktsiooni kehtestamiseks. Samas me eeldame, et tegelikult see inimeste ring, keda võiks sanktsioneerida, on märksa laiem. Kuna seda personaaliat, kelle vastu sanktsioone kaalutakse, ei ole avalikustatud, siis ei saa ma selle kohta midagi kindlat öelda. Küll aga oleme saanud signaale, mida mul ei ole põhjust mitte uskuda, et ühisosa meie esitatud isikute loetelus ja potentsiaalse Euroopa Liidu sanktsiooni nimekirjas on täiesti olemas. Kas euroliidu nimekirja kuulub ka härra Puškov, seda ma ei oska praegu ütelda.

14:19 Esimees Eiki Nestor

Algatajale rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Põhiseaduskomisjoni ettekandja on Mart Nutt. Väliskomisjoni? No näed, andke andeks! Väliskomisjoni ettekandja on Mart Nutt. Vaat mida tähendab, kui inimene on aastakümneid olnud põhiseaduskomisjonis. Nutt ja põhiseadus lähevad juba kokku. Palun!

14:19 Mart Nutt

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas nimetatud eelnõu ... Vabandust! Ma eksin ise ka juba! Väliskomisjon arutas nimetatud eelnõu k.a 14. veebruari istungil. Sellest koosolekust võtsid osa juhatajana Marko Mihkelson ja teised väliskomisjoni liikmed Andres Herkel, Mart Nutt ja Toomas Paur Oudekki Loone asendusliikmena. Veel osalesid Birgit Keerd-Leppik nõunikuna, Ivar Mölder nõunikuna ja Laura Särg protokollijana. Arutelu juurde olid kutsustud ka Välisministeeriumi poliitikaosakonna 5. büroo ehk Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika büroo direktor Sten Schwede ja lauaülem Kaisa Laever, samuti Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus. Nimetatud eelnõu arutusel tegi sissejuhatuse Andres Herkel, sellele järgnes debatt. Komisjoni esimees tõstas küsimuse, et tema hinnangul on tegemist pretsedenti loova ettepanekuga, kuna varem ei ole parlament sissesõidukeeldu tähendavate sanktsioonide puhul soovitanud konkreetsete isikute nimesid dokumenti sisse panna. Selle peale võin etteruttavalt öelda, et tõesti on tegemist pretsedendiga. Riigikogu ei ole oma avaldustesse tavaliselt nimesid sisse pannud, aga samas ei ole ettepaneku

tegemisel valitsusele ka mingisuguseid piiranguid. Nii et selles mõttes algataja fraktsioon ehk siis Vabaerakonna fraktsioon võib seda täiesti teha. Tingimus on aga, et nimetatud ettepanek peab saama Riigikogus vähemalt koosseisu enamuse toetuse. Ja ka sel juhul tegelikult ettepanek valitsusele otseselt siduv ei ole. Valitsus võib sellest lähtuda ja võib mitte lähtuda. Põhimõtteliselt Riigikogu avaldaks selle otsusega oma seisukohta.

Debati käigus selgitas Sten Schwede, et Euroopa Liit kooskõlastab praegu sihitatud sanktsioonide nimekirja täiendamist. Teine Välisministeeriumi töötaja Kaisa Laever lisas, et Euroopa Liidu liikmesriigid on teinud ettepaneku lisada Ukraina territoriaalse terviklikkusega seotud režiimi alla isikud, kes olid seotud Kertši väina sündmustega. Sellel teemal käivad läbirääkimised, aga konkreetseid nimesid komisjoni istungi toimumise ajal veel välja ei saanud tuua.

Siseministeeriumi esindaja Ruth Annus tõi välja, et väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse alusel saab kehtestada Schengeni sissesõidukeelu üksnes juhul, kus isik ohustab riigi julgeolekut või avalikku korda. See tuleneb otseselt Euroopa Liidu õigusest. See võib kaasa tuua olukorra, et kogu Schengeni alale nende isikute sissesõidukeeld ei laiene, isegi kui Riigikogu oma ettepaneku teeb ja valitsus langetab vastavalt sellele ettepanekule ka oma otsuse. Aga Eestil on õigus kehtestada enda poolt sissesõidupiiirang ja viisakeeld teatud isikutele. See on Eesti suveräänne õigus, nii et seda võib Eesti igal juhul teha.

Komisjoni esimees Marko Mihkelson juhtis tähelepanu Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna arvamusele, mille kohaselt otsuse eelnõu algteksti preambul läheb vastuollu kehtiva rahvusvahelise sanktsiooni seaduse §-ga 7, mille kohaselt rahvusvahelise sanktsiooni riigisisese kehtestamise otsustab Vabariigi Valitsus õigusaktiga Välisministeeriumi, mitte Siseministeeriumi ettepanekul, nagu on eelnõus. Sellest tulenevalt tegi Riigikogu väliskomisjon eelnõus muudatuse ja parandas selle vea ära. Seega on eelnõu kohta esitatud üks muudatusettepanek. Riigikogu muudatusettepanekuid ei esitanud, see on väliskomisjoni ettepanek.

Ma ei hakka siin arutluskäiku pikemalt edasi andma. Jutt üldiselt keerles nendesamade sanktsioonide ja probleemide ümber. Toon välja veel selle, millised olid komisjoni menetluslikud otsused. Kõigepealt, muudatusettepanekutest ma juba rääkisin, see on teil tabelina samuti laual olemas. Komisjon tegi järgmised ettepanekud: võtta eelnõu täiskogu päevakorda 19. veebruariks (poolt konsensusega Marko Mihkelson, Andres Herkel, Mart Nutt ja Toomas Paur) ning määrata väliskomisjoni ettekandjaks Mart Nutt (samuti konsensuslik otsus). Ma kordan üle, mida nimetatud eelnõu vastuvõtmiseks vaja on. Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus ja see hääletus toimub täna, kuna seda eelnõu menetletakse vaid ühel lugemisel. Aitäh teile!

14:25 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Ma loodan, et te andestate Mart Nuttile ja mulle meie keelevääratused. Nüüd küsimused ettekandjale. Olga Ivanova, palun!

14:25 Olga Ivanova

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Kas teil oli komisjonis arutelu ka selle üle, mis saab edasi, kui tänane otsuse eelnõu leiab toetust? Mind nagu huvitab rohkem ametnike seisukoht, kas meie poolt on korrektne kiirustades mingisuguseid nimesid välja käia, samal ajal kui käib, ma saan aru, üle Euroopa selle nimekirja koostamine. Ja kas te ise näete seda võimalust, et poolteist nädalat enne valimisi valitsus hakkab kiiremas korras selliseid sanktsioone kehtestama?

14:26 Mart Nutt

Aitäh! Korrektsuse kohta mul on raske vastata, aga parlamentaarses riigis võib parlamendi fraktsioon vastavalt põhiseadusele ja Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele teha valitsusele mis tahes ettepanekuid. Praegusel juhul on Vabaerakonna fraktsioon seda teinud ja selles mõttes on kõik seaduspärane. Mis puudutab valitsuse tegevust, siis selle kohta minul kahjuks informatsiooni ei ole. See on juba valitsuse pädevuses.

14:27 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

14:27 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Tegemist on teatud konfliktiga. Konfliktil on tavaliselt vähemalt kaks poolt. On olemas väga palju video- ja audiomaterjale, on olemas kirjeldused, on olemas dokumendid, mis kirjeldavad Kertši väinas juhtunud. Kas komisjon – ma ei saanud teie jutust aru ja palun täpsustada – toimunu faktilist külge on uurinud? Kas on üldse selgeks saanud, mis seal tegelikult juhtus?

14:27 Mart Nutt

Aitäh! Komisjon tegeles selle teemaga vahetult enne seda, kui me otsustasime menetleda Riigikogu toetusavaldust seoses Kertši väinas tekkinud kriisiga. Täna arutatava eelnõu kontekstis selle teema juurde sügavuti enam tagasi ei pöördunud. Ma ainult täpsustan nii palju, et jah, konfliktis võib olla kaks osapoolt, võib olla ka rohkem osapooli, aga konkreetset juhul on tegemist ühe riigi agressiooniga teise riigi vastu ja see seab selle konflikti erilisse valgusesse.

14:28 Esimees Eiki Nestor

Rohkem ettekandjale küsimusi ei ole. Aitäh, Mart Nutt, väliskomisjoni liige! Avan läbirääkimised. Oudekki Loone, palun, Keskerakonna fraktsiooni nimel!

14:28 Oudekki Loone

Kallid kolleegid! Eelvalimised algavad juba homme ja ega valimispäevgi kaugel ei ole. Aga püüaks siiski silmas pidada, et elu jätkub ka pärast valimisi, ärgem laskem ennast siin saalis juhtida paanilisel tundel, et äkki ma pole iga valijat näinud, või siis hirmul järgnevate reitingute ees! Valijad näevad hästi, mis tööd me siin teeme, ja oskavad seda hinnata. Paraku eile levitasid Vabaerakonna ja Reformierakonna liikmed sotsiaalmeedias libauudist, et Kohtla-Järvel on Mailis Repsi külaskäigu puhul heisatud Venemaa trikoloor. Vale! Tegelikult viibis linnas lihtsalt Novgorodi ametlik delegatsioon. Juba mitu päeva püütakse jätta muljet, et valitsus tahab Kohtla-Järvel ära kaotada eestikeelse hariduse. Vale! Isegi plaanitavas riigigümnaasiumis on võimalik õppida kas 100% ulatuses eesti keeles või 60% ulatuses eesti keeles. Eestikeelne kooliharidus on garanteeritud, kuni on kas või üks laps, kes tahab eesti keeles õppida. Täna püüame siin välispoliitika vahetada mingisuguseks peenrahaks, mis ei ole sugugi riigimehelik tegevus. Me ei tohi Eesti välispoliitika hetkeküsimusi siduda valimiskampaaniaga. See kahjustab meid ja sellel tänasel arutelul ei ole sisulist mõtet. Miks eksisteerivad meie demokraatlikus süsteemis parlamendi suunaandmised valitsusele? Sest mõnikord kaob täitevvõimul strateegiline pilt silme eest ja parlamendil on siis õigus ja kohustus juhtida tähelepanu problemaatilistele valdkondadele. Välispoliitikaga, ka sellega, kuidas on mõistlik reageerida Kertši väina sündmustele, tegeleb valitsus aktiivselt iga päev. Ja olles NATO ja Euroopa Liidu liikmed, reageerime sellele koos oma liitlastega, mitte ei jookse, tõrvik käes, suvalises suunas. Selgi esmaspäeval arutas meie välisminister koos ametikaaslastega Kertši väina küsimust ja võimalikke ühiseid reaktsioone, soovides garanteerida julgeolekut meie regioonis, soovides vähendada konflikte, soovides omada heanaaberlikke suhteid meie lähinaabruses. Seega sellel eelnõul sisulist mõtet ei ole. Tegu on lihtsalt sooviga kiskuda oma taskust välja mingisugune liisunud Vene kaart ja saada valimispunkte kui Venemaa kõige suurem vaenlane, mõtlemata, et niiviisi lööme Eesti tasakaalustatud välispoliitikale mõrad sisse. Täpselt nii, nagu Kohtla-Järve ümber keerutatavad libauudised löövad mõrad sisse meie rahvussuhetele ning tekitavad asjatut hirmu ja umbusaldust tavaliste normaalsete eestimaalaste vahel. Keskerakond niisugustes trikkides ei osale. Me suudame ka valimisperioodi lõpus kanda vastutust, keskendudes liiva keerutamise asemel reaalsele tööle. Sellele poliitmängule siin ütleme: "Ei, aitäh! Me selles ei osale." Mina isiklikult, olles selle kõne ära pidanud, lahkun saalist. Mina selle farsis tunnistajaks ei taha olla. Aitäh!

14:32 Esimees Eiki Nestor

Seda laadi Riigikogu otsuste eelnõude menetlemise kord eeldab, et läbirääkimistel võtavad sõna fraktsioonide esindajad. Andres Herkel, palun, Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

14:32 Andres Herkel

Aitäh, lugupeetud esimees! Kui mina istusin eelmises koosseisus umbes samal kohal, kus Margus Tsahkna praegu, siis aeg-ajalt tuli kogunud sotsiaaldemokraatide esindaja Eiki Nestor pulti ja nimetas

minu nime, et minagi saaksin sellistes olukordades avaldada oma arvamust, mis peaks olema nii selles kui järgmises koosseisus Riigikogu liikmete püha õigus, sh ka Margus Tsahkna püha õigus. Sellepärast nimetan ma Margus Tsahkna nime – see võimaldaks tal vähemalt kaks minutit kohalt sõna võtta. Oudekki Loonele ma tahan öelda – ta läks küll saalist ära –, et me tõepoolest ei aruta siin Kohtla-Järve küsimust, vaid ühte teist küsimust. Ja selle otsuse eelnõu esitati siiski kaks kuud tagasi. Paraku on läinud niiviisi, et komisjon on ta toonud Riigikogu ette sisuliselt selle koosseisu eelviimasel päeval. Tõesti, valimised on ukse ees, aga ei ole nii, et neid asju lahendavad valitsused. Minu meelest on proua Loone väliskomisjoni liige ja kuulub vist ka mingisse rahvusvahelisse delegatsiooni, mis meil Riigikogus moodustatud on. Ma rõhutaksin veel kord seda lord Donald Andersoni raportit, see on suhteliselt värske dokument. Ma võin selle kõikidele Riigikogu liikmetele laiali saata. Sisuliselt on tegu üleskutsega selleks, et parlamendid võtaksid initsiatiivi ja reageeriks nendele juhtumitele, kus inimõiguste rikkujad on jäämas karistuseeta, ja survestaksid ka valitsusi selleks, et need sammud saaksid astunud. Selles mõttes me oleme täiesti õigel teel ja ma arvan, et parlamendid peaksid selles vallas aktiivsemad olema. Neid juhtumeid on paraku liiga palju. Ja kui Kertši sündmustest on siiaaani räägitud tõepoolest peamiselt rahvusvahelise õiguse rikkumise võtmes, mis ka on tõsi, siis Ukraina meremeeste vangis pidamine nii pika aja vältel on ilmselgelt ka nende inimõiguste rikkumine. Aitäh!

14:34 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, kuna läbirääkimiste käigus nimetati Margus Tsahkna nime, siis on tal õigus vastulauseks. Margus Tsahkna, palun!

14:34 Margus Tsahkna

Suur tänu teile ja ka Andres Herkelile minu nime mainimise eest! Lühidalt, see teema, mille Vabaerakond lauale tõstnud on, on ülioluline. Ma tahan kiita Riigikogu, kes võttis vastu deklaratsiooni, milles me toetame Ukrainat seoses Kertši väina sündmustega. Venemaa ilmselgelt käitus seal agressorina. Nüüd, hea Riigikogu, on tegelikult lood nii, et kui me seda otsuse eelnõu ei toeta, siis me anname väga selge sõnumi Ukrainale, aga ka laiemale üldsusele rahvusvaheliselt, et see teema on lõpetatud. Ma soovitan väga tungivalt Riigikogu liikmetel toetada Vabaerakonna otsuse eelnõu ja anda Vabariigi Valitsusele edasi Riigikogu soov, et astutaks samme sanktsioonide kehtestamiseks. Me peame tunnustama, et Euroopa Liidu reaktsioonid peale Kertši väina sündmusi on olnud väga leebed ja väga aeglased. Tõepoolest, sel nädalal Euroopa tasemel sanktsioonid kehtestati, õigemini lisati sanktsioone. Selle eest tunnustus! Aga kõige halvem, mis võib praegu juhtuda siin Riigikogu saalis, on see, et eelnõu ei saa Riigikogu toetust. Mõelge korraks enne seda hääletust ja saage üle sellest valimiseelsest äratagemise soovist! Mõelda, üks väike fraktsioon, Vabaerakond on midagi lauda pannud! See on palju laiema põhjaga ja laiema mõjuga otsuse eelnõu, kui te täna võib-olla tunnetate. Nii et ma tungivalt soovitan toetada seda eelnõu, mitte jääda kõrvale. Oleks väga halb sõnum, et Riigikogu ei kiida heaks Ukraina toetamist. Ja veel kord palju tänu Vabaerakonnale tehtud töö eest! Loodetavasti uues koosseisus läheb samamoodi edasi.

14:36 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan läbirääkimised. Austatud Riigikogu, eelnõu 782 kohta on esitatud üks muudatusettepanek väliskomisjonilt. Pretensioone ei ole, läheme lõpphääletuse juurde. Austatud Riigikogu, Vabariigi Valitsusele tehtavat ettepanekut sisaldava otsuse eelnõu menetlemise kord on selline, et otsuse vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust. Seetõttu teeme enne hääletust kohaloleku kontrolli. Palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 55 Riigikogu liiget.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele kehtestada sanktsioonid seoses Ukraina aluste ründamise ja hõivamisega Kertši väinas" eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 782 vastuvõtmise poolt oli 56 Riigikogu liiget, vastu 2, erapooletuid ei olnud. Otsuse eelnõu on otsusena vastu võetud.

---

2. 14:40 Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja teiste seaduste täiendamise seaduse (Ühendkuningriigi väljaastumine Euroopa Liidust) eelnõu (781 SE) teine lugemine

14:40 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja teiste seaduste täiendamise seaduse eelnõu teine lugemine. Komisjoni ettekandja on põhiseaduskomisjoni esimees Marko Pomerants. Palun!

14:40 Marko Pomerants

Tere, lugupeetud esimees ja head kolleegid! Teie ees on Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja teiste seaduste täiendamise seaduse eelnõu teise lugemise materjalid. Tegemist on Ühendkuningriigi kodanikele õiguselguse tagamisega juhtumiks, kui Ühendkuningriik lahkub Euroopa Liidust. Algses eelnõus oli tegemist regulatsiooniga, mis oli mõeldud reguleerima Ühendkuningriigi kodanike olukorda juhtumil, kui lahkutakse Euroopa Liidust lepingujärgselt. Aga vaadates seda, mis ümberringi toimub, me oleme oma eelnõu täiendanud. Me soovime luua õigusliku olukorra, kus sõltumata sellest, kas Ühendkuningriik lahkub Euroopa Liidust lepinguga või lepinguta, on õiguselgus garanteeritud. Selleks on komisjon ette valmistanud kolm muudatusettepanekut. Kaks on sisulised ja kolmas reguleerib nende sätete jõustumist olenevalt sellest, kuidas britid oma otsustamisega hakkama saavad. Ettepanek on teine lugemine lõpetada, põhiseaduskomisjoni muudatusi toetada ja homme jõuda lõpphääletuseni. Aitäh!

14:42 Esimees Eiki Nestor

Küsimusi ettekandjale ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu kohta on esitatud kolm muudatusettepanekut, kõik põhiseaduskomisjonilt ja kõik nad on loomulikult arvestatud: esimene, teine, kolmas. Eelnõu 781 teine lugemine on lõppenud.

---

3. 14:42 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (Eestis tehtud vahekohtu otsuste täidetavaks tunnistamise menetluse loomine) eelnõu (749 SE) teine lugemine

14:43 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Õiguskomisjoni ettekandja on Jüri Saar. Palun!

14:43 Jüri Saar

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Eelnõu 749 on eri tasanditel menetletud üle kahe aasta. Õiguskomisjon on kaasanud oma sel aastal toimunud istungitel, mis toimusid 24. jaanuaril ja 14. veebruaril, arutellu ka advokatuuri, Justiitsministeeriumi ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoja volitatud esindajad. Lahendamist vajav probleem oli õiguselgusetus, mis kujunes välja seoses Riigikohtu otsustega, mis tehti 2016. ja 2017. aastatel seoses SMS-laenude problemaatikaga. Tol perioodil suurenes Eestis kiiresti vahekohtute arv, mis tingis vajaduse nende tegevuse kohtuliku kontrolli järele. Kehtestatud korra järgi peab kohus vahekohtu ehk arbitraaži otsused enne täitmisele pööramist tunnistama täidetavaks, mis tähendab sisuliselt seda, et kõiki vahekohtuid on hakatud käsitlema ajutistena. Praktikas tähendab see kaotust vahekohtu ühes olulises eelises – kiiruses –, sest menetlusprotsess pikeneb nii kolme kuni kuue kuu võrra. Eelnõu eesmärk on korrastada Eestis tegutsevate vahekohtute süsteemi, et siinsed traditsioonilised vahekohtud säilitaksid võime teha nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt aktsepteeritud otsuseid. Seaduse täiendamise tulemusel saavad seaduse alusel tegutsevad vahekohtud Eestis tegutsemiseks paremad võimalused, kuna nende otsuseid ei pea enam enne täitmisele pööramist allutama kohtulikule kontrollile.

Komisjon tegi oma 14. veebruari istungil, mis toimus pärast esimest lugemist, kolm muudatusettepanekut ja otsustas saata eelnõu teisele lugemisele 19. veebruariks ehk eilseks. See lükkus edasi tänasele päevale. Kui teine lugemine lõpetatakse, siis võiks kolmas lugemine olla 21. veebruaril. Viimase redaktsioonilise muudatuse tegi õiguskomisjon veel 18. veebruaril, määrates

seaduse kehtimise alguseks 1. aprilli 2019. Varasemas variandis oli kehtimise alguse kuupäev lahtiseks jäetud. Kõik ettepanekud tegi komisjon konsensusega. Aitäh!

14:46 Esimees Eiki Nestor

Kas ettekandjale on küsimusi? Aitäh, Jüri Saar! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu muutmiseks on juhtivkomisjon teinud kolm ettepanekut. Vaatame need läbi: esimene, teine, kolmas. Eelnõu 749 teine lugemine on lõppenud.

---

4. 14:46 Kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (776 SE) kolmas lugemine

14:49 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole, läheme lõpphääletuse juurde. Austatud Riigikogu, ka eelnõu 776 vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu hääldenamust. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

72 Riigikogu liiget on kohal.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 73, vastu 0, erapooletuid 0. Kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus on vastu võetud.

---

5. 14:50 Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõu (778 SE) kolmas lugemine

14:50 Esimees Eiki Nestor

Põhiseaduskomisjoni algatatud isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Siiski on. Jüri Adams Vabaerakonna fraktsiooni nimel. Vabandust, ei pannud tähele!

14:51 Jüri Adams

Austatud härra esimees! Ega kolmandal lugemisel sellises formaadis, nagu ta praegu meil kodukorras on, läbirääkimistel erilist rolli ei ole. Selle eelnõu puhul on siiski mõttekas paar sõna ütelda, sellepärast et kui sedasorti eelnõud saavad korduma, siis korduvad ka probleemid nende puhul. Esimene probleem on, kas meil sedasorti eelnõusid on üldse vaja. Muidugi on väga hea, kui ühes riigis on kõik seadused omavahel absoluutselt kooskõlas, nii et kompuutriotsingutega tuleb välja täiesti vastuoludevaba tervik. Juriidiliselt see aga põhimõtteliselt vajalik ei ole. Mitte mingisugust häda ei ole ja enamik maailma riike elab väga õnnelikult ka niimoodi, et nende seaduste kogu ei ole omavahel täielikult harmoneeritud. Ma väidan, et kuigi Justiitsministeeriumis on saanud harjumuseks sedasorti rakendusakte teha, saaks riik suurepäraselt elada ka ilma nendeta. On ju olemas mitmed reeglid. Nendest kõige olulisem on see, et kui uuem vastuvõetud seadus läheb vastuollu varem kehtinud seadusega, siis kehtib uus ka siis, kui vana ei ole tühistatud.

Teine asi on formaadi küsimus. Vaadake, see on meie koosseisu ajal teine selline juhtum, kus mahukas eelnõu tekst koosneb tähestikulises järjekorras kirja pandud seaduste muudatustest. Esimene sellelaoline koostati ka Justiitsministeeriumis, aga formaalselt oli ta üksikute saadikute grupi esitatud. See oli kooseluseaduse rakendamise seaduse eelnõu, mis ei jõudnudki vastuvõtmisele. Selle tekst nägi ette rohkem kui 50 seaduse muutmise. Ma ei tea, kuidas praeguses eelnõus lõpuks jäi. Vahepealsetes variantides oli muudetavate seaduste arv 132. Keegi siin väitis, et ühes Riigikogu koosseisus, vist üle-eelmises, olevat olnud üks eelnõu – ma ei tea, kas see käsitles haldusmenetlust, halduskorraldust või mida –, kus oli muudetud rohkem kui 170 kehtiva seaduse teksti.

Ma vahepeal mõtlesin selle üle järele, mis nähtus see on, mida meil on põhjust nimetada

kummitempliks. See, millest me räägime, on kindlasti üks kummitembeldamise alaliike, aga tal puudub hea nimetus. Aga kuna meil Riigikogus ja ajakirjanduses on muutunud üsna tuntuks niisugune nähtus nagu "kobareelnõu" või "kobarseadus", mida tavaliselt menetletakse enne riigieelarvet, siis ma arvan, et 778 SE on ka põhimõtteliselt kobareelnõu. Teisest küljest on see sedasorti eelnõu, kus tavaliselt oleks muudatused teksti lõpus eraldi paragrahvis või peatükis pealkirjaga "Muudatused teistes seadustes". Mina olen harjunud sedasorti asju nimetama seaduse sabaks. Minu ettepanek on hakata tuleviks seda žanri nimetama sabakobarateks. Hinnake seda ja kui keegi oskab sellele koledale nähtusele leida parema nimetuse, siis ma hea meelega hakkab seda kasutama. Täna tähelepanu eest!

14:55 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde. Põhiseaduskomisjoni algatatud eelnõu 778 vajab vastuvõtmiseks koosseisu häälteenamust. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

68 Riigikogu liiget registreerus kohale.

Panen hääletusele põhiseaduskomisjoni algatatud isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõu 778. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 61 Riigikogu liiget, vastu oli 10, erapooletuid 1. Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadus on vastu võetud.

---

6. 14:58 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse eelnõu (762 SE) kolmas lugemine

14:59 Esimees Eiki Nestor

Põhiseaduskomisjoni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Jüri Adams, palun, Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

14:59 Jüri Adams

Aitäh, härra istungi juhataja! Juba peaaegu 20 aasta vältel on üsna tavaks saanud, et Riigikogu koosseisu viimase kolme töönädala jooksul võetakse vastu kodukorraseaduse suuremas või väiksemas mahus muutmise seadus. Enamasti on need muutmised olnud pigem ohtlikud ja toonud kaasa erinevaid negatiivseid tagajärgi. Praegu tahan ütelda kõigepealt seda, et möödunud kolmapäeval, kui siin oli teine lugemine, ma sain aru, et häälteenamusega hääletati välja Vabaerakonna liikmete tehtud muudatusettepanekud, millel oli kodukorra seisukohast põhimõtteline tähtsus. Neid on kolm ja nendest jääb Eesti ühiskond ja ajakirjandus rääkima nii kaua, kuni praegune olukord kestab.

Kõigepealt panime ette, et kõiki muudatusettepanekuid, mis on esitatud, saab panna ka hääletamisele täiskogu istungil siin saalis. Praegu kehtib piirang, et hääletada saab ainult selliseid ettepanekuid, mis on komisjonis saanud vähemalt kaks poolthäälet. See ei ole alati arukas. Ilmselt on võimalik tuua Riigikogu ajaloost palju näiteid, et kui oleks kehtinud selline reegel ka varem, siis oleks jäänud mitmesugused arukad seadused või muudatused vastu võtmata.

Teine muudatusettepanek oli selle kohta, kellel ja kuidas on võimalik moodustada fraktsioone. Mitte alati ei ole olnud niimoodi, et fraktsiooni saavad moodustada ainult ühest valimisnimekirjast valitud inimesed ja kes fraktsioonist lahkuvad, peavad jääma nn aknaalusteks ja üksikuteks. Ma arvan, et selle juurde tuleb tagasi tulla.

Ja kolmas on küsimus olukorra kohta, mida me tänagi siin kogesime. Akna alla sattunud Margus Tsahkna tahtis kõnepuldist sõna võtta, aga kodukord talle seda ei lubanud. Härra Herkeli ja istungi juhataja koostöös leiti probleemile küll väikene asenduslahendus ja põhimõtteliselt peaksid Riigikogu liikmed kõnevõimalustes siiski võrdsed olema.

Kui need kolm olulist muudatust praegu kodukorda sisse ei lähe, siis see tähendab seda, et järgmisel Riigikogul või veel järgmistel koosseisudel tuleb nende küsimuste juurde korduvalt tagasi tulla. Aga kogu paketi kohta ma kinnitan seda, et sellel paketil ei ole mingisugust olulist tähtsust. Samal ajal võib päris kindlasti ütelda, et ükski nendest muudatusettepanekutest, mis siin tekstis on, ei ole selline, mis

muudaks midagi halvemaks. Pigem nad õige vähekene muudavad käsitletavaid teemasid paremaks. Nii et kokkuvõttes on see sisult sümpaatne eelnõu, aga samal ajal kahjuks ilma olulise tähtsusega. Täna tähelepanu eest!

15:03 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan läbirääkimised ja läheme lõpphääletuse juurde. Ka 762 SE vastuvõtmiseks on vajalik koosseisu häälteenus. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

69 Riigikogu liiget on kohal.

Panen hääletusele põhiseaduskomisjoni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun hääletada!

Hääletustulemused

70 on poolt, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu 762 on seadusena vastu võetud.

---

7. 15:06 Täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (elatisel võlgade survestamine) eelnõu (737 SE) kolmas lugemine

15:06 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Monika Haukanõmm, palun, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

15:06 Monika Haukanõmm

Head Riigikogu liikmed! See eelnõu näeb ette rakendada täiendavat survet elatisraha maksimisest kõrvalehoidjatele. Eesmärk on tagada, et kohustatud isik täidaks seadusest tulenevat kohustust maksta elatist oma lapse ülalpidamiseks. Seletuskirjas toodud andmete järgi on suur hulk lapsevanemaid – neid on umbes 9200 –, kes ei maksa oma lastele, keda on kokku 93 000, elatist ka pärast seda, kui on tehtud kohtuotsus ning algatatud täitemenetlus. Elatisel võlgade kogusumma ületab 60 miljonit eurot. Osal nendest võlgadest ei olegi võimalik elatist maksta, kuna neil puudub piisav sissetulek ega ole ka muud vara, mille arvel elatisel realiseerimist välja nõuda. Teisel osal võlgadest aga võimaldab nende majanduslik olukord küll elatist maksta, kuid tahtmatusest seda teha on nad asunud oma sissetulekuid ja muud vara varjama. Teenitakse mitteametlikku sissetulekut, enda nimele vara ei soetata jne. Eelnõuga soovitakse avaldada survet eelkõige just nendele võlgadele, kes oma vara varjavad. Elatisel tasumata jätmine on ju üks asjaoludest, mis laste olukorra raskemaks muudab. Elatisel mõeldud lapse igapäevaseks toimetulekuks, mistõttu on tõesti oluline, et lapsed saaks vajaliku ülalpidamisraha kohe. Positiivsena võib välja tuua selle, et 2017. aastal jõustus perehüvitiste seadus, mille üheks osaks oli elatiselabi uuendamine ning täitemenetlusaegse elatiselabi kehtestamine. Riik on hakanud sel moel veelgi enam abistama lapsi, kelle vanem ei ole seda kohustust ise täitnud, ning võtnud endale kohustuse elatiselabi välja maksta. Hiljem saab selle sisse nõuda. Seega riik on aktiivselt tegelenud elatiselabivaidluste tagajärgedega, aga mitte ennetusega.

Perekonnaseadus sätestab põhimõtte, et vanemad peavad lapsega seotud küsimustes omavahel kokku leppima. Samuti sätestab seadus, et kui vanemad ei suuda lapse hooldamise ja temaga suhtlemise küsimustes kokku leppida, siis lahendab vaidluse kohus. Nii ongi meie kohtud üle ujutatud pikkade ja kurnavate vaidlustega, mille keskmes on lapsed. Oluline on välja tuua, et kohtusse pöördumine peaks olema viimane võimalus, kui ükski muu abinõu ei aita.

Ma usun, et me kõik oleme nõus, et vanematevahelised kohtuvaidlused ja üldse konfliktid suhted ei ole laste huvides ning kahjustavad lapsi. Vanematevaheliste vaidluste lahendamisel peab pearõhk olema suunatud ennetusele ehk lepitusele. Kohtuga võrreldes on lepitusel mitu plussi. Inimesed täidavad meelsamini perelepitaja juures saavutatud leppeid kui kohtuotsuseid, millel on küljes tugev sunni ja ka ebaõigluse paine. Seda kinnitavad ka teiste riikide kogemused. Näiteks Põhjamaades keskendutakse just vanemate omavaheliste kokkulepete saavutamisele ja need lahendused toimivad eelkõige seetõttu, et vanemad on selles kokku leppinud.

Seetõttu leiame, et lisaks elatiselabi survestamise meetodite väljatöötamisele tuleks keskenduda

sellele, kuidas suunata vanemaid kohtuväliselt lapse ülalpidamises kokku leppima. Ka õiguskantsler on korduvalt rõhutanud, et vanematevaheliste vaidluste lahendamisel peab pearõhk olema ennetusel ning last puudutavate kokkulepete vahendamisel. Riigikohtu esimees Villu Kõve tõi mõned päevad tagasi ka oma intervjuus välja, et kohtutes on väga palju vaidlusi perekonnaasjades, kuna meil puudub korralik ja toimiv kohtuväline lepitussüsteem, mis sellele kaasa aitaks. Sellise lepitussüsteemi arendamine on hädavajalik ning see vajab riiklikku rahastamist ja koordineerimist. Palun lisaiega!

15:11 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

15:11 Monika Haukanõmm

Me teame, et perelepitust pakub meil praegu Eesti Lepitajate Ühing, kus tegutsevad kutse omandanud lepitajad. Kahjuks ei ole perelepitaja teenus kogu Eestis kättesaadav ning teenuse hind ei ole paljudele peredele taskukohane. Oleme oma valimisprogrammis seadnud üheks eesmärgiks töötada välja ühtne riiklik perelepitusteenus, mille eesmärk on toetada lahkuminevaid vanemaid omavaheliste kokkulepete sõlmimisel ja vahendamisel. Jälle, teenuse keskmises peavad eelkõige olema lapsehooldusõigus, suhtlemisõigus ja ülalpidamisega seotud küsimused ja nende lahendamine. Selle vahendusteenuse käigus aitaks erapooletu isik ehk ekspert vaidlevatel vanematel jõuda mõlemale poolele sobiva lahenduseni, pidades eelkõige silmas just lapse huve. Meie nägemuse kohaselt peaks see siiski olema riiklik teenus, mille kättesaadavus ei tohi sõltuda vanemate majanduslikust olukorrast ega sellest, millises kohalikus omavalitsuses inimene elab. See teenus peab olema kättesaadav kõigile inimestele, kõigile abivajavatele peredele.

Kindlasti on oluline ka see, et vanemad suunataks perelepitaja juurde enne kohtusse pöördumist. Kui suunata vanemad õigel ajal perelepitaja juurde, siis minnakse lahku valutumalt ja väheneb ka kohtuvaidluste arv. Samuti on oluline suurendada erinevate nõustamisteenuste – olgu tegemist psühholoogi, perenõustaja või kellegi teisega – kättesaadavust, et iga abi vajav pere saaks vajalikku abi. Eesti perepoliitika on viimastel aastatel läbi teinud hoogsa arengu, aga selles vallas on nii mõndagi, mida on veel vaja teha. Kui me suudame perelepitussüsteemi lähiaastatel korralikult käivitada, siis on laste hüvanguks astunud järjekordne väga oluline samm. Ma olen veendunud, et hästi toimiv riiklik perelepitussüsteem aitab ka vähendada elatise võlgnike arvu. Aga kõige olulisem on, et meil on tulevikus vähem kurbi ja katkise hingega lapsi. Jõudu meile kõigile! Tänan!

15:14 Esimees Eiki Nestor

Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised ja läheme lõpphääletuse juurde. Ka eelnõu 737 vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

73 Riigikogu liiget on kohal.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 737 vastuvõtmise poolt on 67 Riigikogu liiget, vastu 2, erapooletuid ei ole. 737 SE on seadusena vastu võetud.

---

8. 15:17 Tsviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (759 SE) kolmas lugemine

15:17 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud tsviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole ja me läheme lõpphääletuse juurde. Eelnõu 759 vajab ka vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

71 Riigikogu liiget on kohal.

Panen hääletusele tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 759.

Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 759 vastuvõtmise poolt oli 65 Riigikogu liiget, vastu 5, erapooletuid ei ole. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud.

---

9. 15:19 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (658 SE) kolmas lugemine

15:19 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole, läheme lõpphääletuse juurde. Seegi on koosseisu häälteenamust nõudev seadus. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

69 Riigikogu liiget on kohal.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 658. Palun hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 658 seadusena vastuvõtmise poolt hääletas 67 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Seadus on vastu võetud.

---

10. 15:21 Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamise) eelnõu (789 SE) kolmas lugemine

15:21 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmete Andres Metsoja, Raivo Aegi, Tarmo Kruusimäe, Helir-Valdor Seederi, Priit Sibula, Aivar Koka, Sven Sesteri, Viktoria Ladõnskaja-Kubitsa, Maire Aunaste, Marko Pomerantsi, Mart Nuti, Valeri Korbi, Jaanus Karilaidi, Märt Sultsi, Inara Luigase ja Tanel Talve algatatud Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Peeter Ernits, kõigi eelduste kohaselt Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel.

15:22 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! See on üsna piinlik eelnõu. Eelmise aasta 4. detsembril kutsus isamaalasest justiitsminister Reinsalu meid üles aitama kaasa sellele, et seaduste kiirkorras vorpimine lõppeks. "Kuidas pidurdada turbomenetlusi?" küsis justiitsminister. Senine praktika on näidanud, et kui mõjusid ei analüüsita, tekivad hiljem seaduse rakendamisel probleemid. Endine õiguskantsler Jõks on öelnud, et õiguspoliitika uutes arengusuundades võiks kokku leppida, et sada päeva enne valimisi ja sada päeva peale ametisse astumist uuel valitsusel seadusandlik konveier seisab, sest parimad seadused on ette valmistatud põhimõttel: tark ei torma. Mida meie aga praegu teeme? Me teeme risti vastupidi. Teeme ära, eks hiljem näe, mis tuleb! Nii justiitsministri kui ka endise õiguskantsleri soovitus on olnud nagu hane selga vesi. Ja kõige naljakam on see, et kõik see toimub isegi ühe erakonna sees. Nii justiitsminister kui ka keskkonnaminister kuuluvad Isamaa erakonda.

Aga lähme asja juurde! Jutt on ju sellest Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni liitmisest. Mäletate, me oleme seda arutanud. Algul – 13. novembril oli esimene lugemine – kandis eelnõu numbrit 710.

Praegu – varsti on juba märts – on tema number 789. Sisu on täpselt sama. Ma rääkisin teisel lugemisel, et tegemist on ülepeakaela tormamisega. Asutusi pole veel liidetud, aga peadirektor on juba valitud.

Muuseas, peadirektor istub juba ammu ametis, aga asutust, mida ta juhib, ei ole. Ent palka mees saab.

Ja mäletate, esimene menetlemine kestis üks kuu ja seitse päeva: esimene lugemine oli 13. novembril

eelmisel aastal ja lõpphääletus 20. detsembril eelmisel aastal. 49 kolleegi vajutas rohelist nuppu, vaja oli 51. Öeldi, et tööõnnetus, ja nüüd oleme teisel ringil. Eelnõu number on muutunud: 789.

Aga räägime asjast! On olemas kaks asutust. Üks on n-ö keskkonnapolitsei, seal on vähem töötajaid,

kusagil 200 töötaja ringis, aga neil on paremad autod, parem motivatsioon, kõrgemad palgad, organisatsioonikultuur on palju parem. Ja on olemas ligi poole suurem, 350-pealine amet, millel kõik need asjad on risti vastupidi. Nüüd paneme kaks potti kokku. Jah, valitud peadirektor juba istub oma toolil, aga asutust veel ei ole. Ning meie läheme teisele ringile sellesama asjaga. Rohkem ma ei tahakski rääkida, piinlik on. Me ei ole õppust võtnud, meile on nagu hane selga vesi see, mida on öelnud ka praegune justiitsminister ja eelmine õiguskantsler. Me ikka ülepeakaela tormame, ei mingit sadat päeva enne valimisi või pärast seda, paneme aga asutused kokku ja pärast vaatame, mis välja tuleb. Pärast meid tulgu või veeuputus! Aitäh!

15:26 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan läbirääkimised ja läheme lõpphääletuse juurde. Eelnõu 789 vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

57 Riigikogu liiget on kohal.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 789. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu vastuvõtmise poolt on 39 Riigikogu liiget, vastu 16, erapooletuid 1. Eelnõu ei leidnud toetust. (Hõre aplaus.)

---

11. 15:29 Kaubamärgiseaduse, tööstusdisaini kaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (765 SE) kolmas lugemine

15:29 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud kaubamärgiseaduse, tööstusdisaini kaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Ka eelnõu 765 SE vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

67 Riigikogu liiget on kohal.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kaubamärgiseaduse, tööstusdisaini kaitse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 765. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 765 seadusena vastuvõtmise poolt oli 65 Riigikogu liiget, vastu 5, erapooletuid 1. Seadus on vastu võetud.

---

12. 15:32 Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (752 SE) kolmas lugemine

15:32 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmine päevakorrapunkt on õiguskomisjoni algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Austatud Riigikogu, panen hääletusele õiguskomisjoni algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 752. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 65, vastu ei olnud keegi, üks erapooletu. Liiklusseaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

13. 15:33 Riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu (794 SE) kolmas lugemine

15:33 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu 794. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 61, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

14. 15:35 Raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (795 SE) kolmas lugemine

15:35 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 60, vastu 6, erapooletuid ei olnud. Raamatupidamise seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

15. 15:36 Kaubamärgiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (793 SE) kolmas lugemine

15:36 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud kaubamärgiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kaubamärgiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 793. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu vastuvõtmise poolt oli 56 Riigikogu liiget, vastu 6, erapooletuid ei olnud. Eelnõu 793 on seadusena vastu võetud.

---

16. 15:38 Sadamaseaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (780 SE) kolmas lugemine

15:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud sadamaseaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Palun, Arto Aas!

15:38 Arto Aas

Austatud Riigikogu! Hakkame hääletama üht seaduseelnõu, mis teise lugemise ajal oluliselt muutus. Kui Riigikogu menetlusse anti igati korralikult ja viisakalt ette valmistatud ja läbikaalutud sadamaseaduse muutmise eelnõu, ei olnud selle vastu kellelgi midagi. Aga teise lugemise eel esitas ministeerium sinna ühe punkti, mis puudutab vedelkütuse seadust, ja sel ei ole mitte mingisugust puutumust sadamaseadusega. Riigikogu kodu- ja töökorra seadus ja normitehnika eeskiri ütleb, et selliseid seaduseid ei tohiks koos menetleda. Ühes seaduses ei tohiks reguleerida asju, millel omavahel puutumust ei ole. Seda tunnistab loomulikult ka eelnõu algataja ja nad soovivad väidetavalt parandada ühte normitehnilist viga vedelkütuse seaduses, aga lähemal uurimisel on selgunud, et tegu ei ole tehnilise detailiga, vaid päris olulisel määral kõiki Eesti ettevõtjaid ja muid tarbijaid puudutava küsimusega. Küsimus on selles, kes, kuidas, mis mahus ja mil määral peab bioelemente müüdavasse kütusesse segama.

See muudatus tuli meile komisjoni üsna viimasel hetkel. Meil on olnud sellest paar korda põgusalt juttu, aga me ei ole saanud kõiki turuosalisi kohapeal ära kuulata. Turuosaliste seisukohad on hästi erinevad ja ka arusaamad nii kehtiva seaduse kui ka uue seaduse mõjudest on hästi erinevad – lausa diametraalselt erinevad. Loomulikult ei ole tehtud ametlikku mõjude analüüsi ega toimunud ka mingit kaasamisringi. Nii et tegelikult me üsna jämedalt rikume head õigusloometava, mida me sõnades siin justkui kogu aeg kaitseme ja räägime, kui oluline on kvaliteetne õigusloome ja et me ei peaks siit Riigikogust uisapäisa seadusi välja tulistama. Tegelik elu on midagi muud. See on jälle üks näide, kus kaks päeva enne Riigikogu töö lõpetamist meile surutakse peale eelnõu, mida me tegelikult ei ole saanud põhjalikult läbi arutada ja mille tegelikud mõjud on meile teadmata.

Ma ei hakka praegu lahkama selle eelnõu sisu, kellel on õigus, kellel mitte. Selline menetlemise kord Reformierakonnale kindlasti ei meeldi ja sellist tava Eesti poliitikas ei tohi juurutada. Nii et me protestime selle menetluse vastu sellega, et hääletame sadamaseaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise vastu. Aitäh!

15:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud sadamaseaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 780. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu toetas 34 saadikut, vastu oli 25, erapooletuid ei olnud. Vabariigi Valitsuse algatatud sadamaseaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

17. 15:43 Tööstusheite seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (736 SE) kolmas lugemine

15:43 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud tööstusheite seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi läbi rääkida? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kuna te olete kenasti koos, siis annan natuke lühema kutsungi.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tööstusheite seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 736. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 57 saadikut, vastu 4, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud tööstusheite seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

18. 15:45 Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse eelnõu (721 SE) kolmas lugemine

15:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelise sanktsiooni seaduse eelnõu kolmas lugemine. Pakun võimalust läbirääkimisteks fraktsioonide esindajatele. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelise sanktsiooni seaduse eelnõu 721. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 58 saadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelise sanktsiooni seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

19. 15:47 Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ning kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) kolmas lugemine

15:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ning kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Fraktsioonidel on võimalik läbi rääkida. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kuna oleme hääletuse tsoonis, ei anna ma väga pikalt kutsungit. Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ning kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 768. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 45 saadikut, vastu 4, erapooletuks jäi üks inimene. Seaduseelnõu 768 on seadusena vastu võetud.

---

20. 15:49 Kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (783 SE) kolmas lugemine

15:50 Aseesimees Enn Eesmaa

Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni algatatud Kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad läbi rääkida? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni algatatud Kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 783. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu poolt hääletas 56 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks jäi üks kolleeg. Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni algatatud Kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

21. 15:51 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (788 SE) kolmas lugemine

15:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Maaelukomisjoni algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad läbi rääkida? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele maaelukomisjoni algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 788. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 52 saadikut, vastu mitte keegi, erapooletuks ei jäädud. Maaelukomisjoni algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

22. 15:53 Taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (733 SE) kolmas lugemine

15:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised fraktsioonidele. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 733. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 46 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse, halduskoostöö seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

23. 15:56 Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (681 SE) kolmas lugemine

15:56 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Fraktsioonide esindajatel on võimalik läbi rääkida. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 681. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu toetas 45 saadikut, vastu oli 6, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

24. 15:58 Kõrgharidusseaduse eelnõu (725 SE) kolmas lugemine

15:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud kõrgharidusseaduse eelnõu (725 SE) kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Toomas Jürgenstein Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel.

15:58 Toomas Jürgenstein

Hea eesistuja! Head kolleegid! Kõrgharidusseadus on midagi nii olulist, et mõne sõna ma püüan öelda. Kõigepealt, ülikoolide maailm tekitab aukartust. Euroopa vanim, Bologna ülikool on tänaseks oma vanuselt ületanud juba Platoni Akadeemia. See aeg sai täis mõned aastad tagasi. Eestis pole Tartu Ülikooli 400. aastapäev enam mägede taga. Ütlen otse, minu meelest oli vähemalt minu Riigikogus oldud aja jooksul üks suursugusemaid hetki, kui täna meie ees oleva eelnõu arutamise ajal istusid laua taga Eesti avalik-õiguslike kõrgkoolide rektorid ja lisaks veel Teaduste Akadeemia president. See oli tõesti võimas hetk. Ülikoolide olemusse kuulub põhimõte, et nad peavad hoidma seda, mis on vana ja väärtuslik ja traditsiooniline, ning samal ajal peavad nad olema innovatiivsed ja uuenduslikud. Vähemalt minu loogika ütleb, et on paratamatus, et sellise olemuse toetamiseks tuleb aeg-ajalt seadusi uuendada.

Mulle tundub, et selle seaduseelnõu kolm läbivat teemat on kõrghariduse paindlikkus, motiveeritud õppejõud ja lähtumine uut tüüpi üliõpilasest. Jah, maailm muutub. Kõrgkoolide maailmas on see viimasel 25 aastal tähendanud üliõpilaste, sh välistudengite arvu hüppelist kasvu, teatud kõikumist tasulise-tasuta kõrghariduse vahel, juba tükk aega tagasi üleminekut Bologna süsteemile jm. Mälumängu küsimuseks võib olla suurusjärk, kui palju üliõpilasi Eestis praegu on. Ütlen ka vastuse: neid on rohkem kui inimesi Pärnu linnas, see on umbes 46 000. Tõsi, kümme aastat tagasi oli neid umbes 30% enam. Nende üliõpilastega tegelevad õppejõud. Meenutan siin üsna tuntud tõsiasja, et tasemel õppejõu-teadlase väljaõpe kestab vähemalt üheksa aastat, koos järel doktorantuuriga 11 aastat. Nii pikk õppimise periood eeldab stabiilsust tulevikus. Tuleviku all ma pean silmas eelkõige loogilist karjääriredelit ja töökohakindlust. Täna eelnõu eesmärk on selles vallas samm edasi astuda. Kui ma meenutan seaduseelnõu menetlemisega kaasnenud debatte, siis tahan rõhutada, et ka debatid olid kõrgharidusseadusele kohaselt akadeemilised. Need puudutasid tasulise/tasuta kõrghariduse piire, ülikoolide juhtimisstruktuure ja teisalt ka nii praktilist teemat kui kõrgkoolide töötajate puhkus.

Enamik kõrgharidusseaduse eelnõuga tegelenud inimesi kinnitab üksmeelselt, et täna kolmandal lugemisel olev eelnõu teeb seaduseks saades kõrgharidusmaastikul paljud asjad selgemaks, paindlikumaks ja tänapäevasemaks. Ja sotsiaaldemokraadid on sellega nõus. Aga me teame ka seda, et pärast valimisi ootab seda saali suur ülesanne: tagada hea seaduse saanud kõrgharidusele ka vääriline rahastus. Aitäh!

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kõrgharidusseaduse eelnõu 725. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 53 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud kõrgharidusseaduse eelnõu on seadusena vastu võetud. Siinkohal nägin, et kaugema kandi mehed ei jõudnud päris hästi selle minutiga saali tagasi. Annan edaspidi pikema kutsungi.

---

25. 16:05 Eesti Kunstiakadeemia seaduse eelnõu (730 SE) kolmas lugemine

16:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Kunstiakadeemia seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad läbi rääkida? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Kunstiakadeemia seaduse eelnõu 730. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu toetas 52 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Kunstiakadeemia seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

26. 16:07 Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia seaduse eelnõu (728 SE) kolmas lugemine

16:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia seaduse eelnõu kolmas lugemine.

Fraktsioonidel on võimalik läbi rääkida. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia seaduse eelnõu 728. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu poolt hääletas 54 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks ei jäädud. Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

27. 16:09 Eesti Maaülikooli seaduse eelnõu (727 SE) kolmas lugemine

16:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Maaülikooli seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad läbi rääkida? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Maaülikooli seaduse eelnõu 727. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu poolt oli 51 saadikut, vastu ei hääletanud keegi, erapooletuks ei jäädud. Eesti Maaülikooli seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

28. 16:11 Tallinna Ülikooli seaduse eelnõu (726 SE) kolmas lugemine

16:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud Tallinna Ülikooli seaduse eelnõu kolmas lugemine. Fraktsioonidel läbirääkimise soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on seegi eelnõu lõpphääletusele panna. Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Tallinna Ülikooli seaduse eelnõu 726. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu pooldas 52 saadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks jäi üks kolleeg. Vabariigi Valitsuse algatatud Tallinna Ülikooli seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

29. 16:13 Muinsuskaitseaduse eelnõu (684 SE) kolmas lugemine

16:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud muinsuskaitseaduse eelnõu 684 kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad läbi rääkida? Palun, Toomas Jürgenstein Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

16:13 Toomas Jürgenstein

Hea eesistuja! Head kolleegid! Me läheme ilusas tempos edasi ja ma palun vabandust, et ma seda tempot natuke kinni pean. Oleme jõudnud muinsuskaitseaduse eelnõu menetlemise lõppfaasi. Tunnistan ausalt, et paar kuud tagasi olin üks nendest, kes kartis, et selle seaduse menetlemine jääb pigem uuele koosseisule. Mul on väga hea meel, et ma eksisin ja läks teisiti ning et me oleme selle seaduse vastuvõtmisest vaid kukesammu kaugusel. Kui pikk on kukesamm, ega ma seda väga täpselt ei tea.

Kui heita pilk tagasi, siis meenuvad väga pikad tasakaaluotsingud, oli tohutult parandusettepanekuid. Kui ma püüdsin luua võrdpilti, siis mu silmade ette tekkis mäng, mida ma järgnevalt püüan kirjeldada. Hääd teekaaslased, võib-olla olete ka teie seda mängu mänginud või näinud lapsi seda mängimas. Kuus või vahel kaheksa mängijat hoiavad eri suunas jooksvatest nõõridest kinni, nõõride teised otsad on kinnitatud puust ketta külge, mille alaküljel on suur haak. Mängijate ülesanne on püüda selle haagi otsa mänguväljale laiali pillatud kujundid ja need kindlatesse kohtadesse asetada. Selleks on vaja mängijate sünkroonis tehtavat koostööd: keegi peab nõõri pingutama, keegi lõdvestama, keegi liigutama paremale, keegi vasemale. Just nõnda käis tasakaalu otsimine huvigruppide vahel. On loomulik, et omad huvid olid mälestiste omanikel, omad radikaalsematel ja omad mõõdukamatel mälestiste kaitsjatel, omad huvid omavalitsusjuhtidel, omad huvid arheoloogidel jne. Piltlikult öeldes pidi keegi nõõri pingutama ja keegi järele andma.

Olen väga tänulik kultuurikomisjonile – mõtlen siin nii komisjonis töötanud erakondade esindajaid kui ka meie tublisid ametnikke –, et me säilitasime jaheda pea ja kaastundliku südame ning saime kompromissi loomisega hakkama või oleme sellele väga lähedal. Mulle tundub, et selle kompromissi aluseks oli ühine arusaam mõningatest tervemõistustlikest põhimõtetest. Loetlen need ja kui ma olen milleski eksinud, siis kolleegid parandavad. Esiteks, muinsuskaitseadus on seotud ühiskonna jõukusega. Me oleme täpselt nii rikkad, nagu me oleme, ja vastavalt riigi jõukuse tasemele suudame mälestiste säilimist ja taastamist toetada. Me ei suuda kõike toetada. Teiseks on see põhimõte, et mälestis, mille ümber või mille sees toimub elu, on ühiskonnale igal juhul olulisem ja ka säilib paremini kui mälestis, kus elu puudub. Kolmandaks, mitte ükski juhtum pole teisega identne, ehkki sarnane muster võib korduda. Neljandaks, muinsuskaitseaduse tegemine ei lõpe kunagi.

Lõpetuseks, veel kord: kõike ei saa reguleerida seadustega, suur töö tuleb teha Muinsuskaitseameti kuvandi inimlikumaks ja toetavamaks muutmisel. Tunnistan, et mul on tuttav kirikuõpetaja, kes kiriku õue istepingi paigaldamisel välja tulnud kondid ja paar muud leidu vaikselt maha mattis ning küllap ka palve peale luges. Ta kartis, et pool kirikuõue võidakse kinni panna. Luban, et püüan tema umbusku Muinsuskaitseameti vastu hajutada. See seadus on suur kompromiss. Toetame seda seadust.

16:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Viktoria Ladõnskaja-Kubits Isamaa fraktsiooni nimel!

16:18 Toomas Jürgestein

Aitäh jäi ütle mata. Viimast korda puldis, siis tuleb aitäh öelda.

16:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Nüüd on see välja öeldud. Aitäh! Palun!

16:18 Viktoria Ladõnskaja-Kubits

Tere ka minu poolt! Muinsuskaitseteema on fundamentaalne ja mitmekihiline. Selles on palju aspekte, mida me oskame kõik hinnata: kultuuripärandi mõte, omaniku huvi, riigi ja ühiskonna osa. Aastaid oli valdkonna regulatsioon küsitav, aastaid rääkisid osapooled sellest, et on vaja teema uuesti sisuliselt läbi mõelda ja võtta vastu uus muinsuskaitse seadus.

Möödunud aasta kevadel ilmus seaduseelnõu algne variant ja sügisest algas tõsine töö

kultuurikomisjonis, kuid paraku kiirustas kultuuriminister seaduse esimese variandi kiitmisega.

Esimesed tekstid tundusid paljudele osapooltele toorena ja lausa halvasti läbimõelduna. Algas kriitiline töö parlamendi tasemel. Tunnistan, et paljudes aspektides on antud eelnõu muutunud paremaks.

Südame teevad soojaks üldised põhimõtted (eelnõu § 3). Siin on ka konkreetne lause: "Kultuuripärandi väärtustamine ja säilitamine on ühiskonna ühine kohustus." See on punkt, millest peavad lähtuma kõik osapooled, sisuliselt on tegemist väärtuspõhimõtetega ning need annavad raami ka ameti tegevusele.

Kõik kitsendused ja leevendused peavad olema üldpõhimõtetega kooskõlas. Teeb rõõmu, et seaduse valmimise perioodi jooksul suutsime suunata valdkonda märkimisväärselt suuremaid rahasummasid, mis on mõeldud nende omanike toetuseks, kes ühist kultuuripärandit säilitavad. Muinsuskaitseamet jätkab ikka Muinsuskaitseametina – suutsime säilitada ka nimetuse, mis on omakorda muinsus.

Aga kui me vaatame kriitiliselt, kas seadus saab tunduvalt paremaks, et reguleerida valdkonda, mille reguleerimiseks ta on ellu kutsutud, siis tuleb välja, et saavutusi on, aga need võiksid olla suuremad. Eile õhtul saabus minu postkasti Eesti Omanike Keskliidu pöördumine, kus nad ütlevad: "Täna viimasele lugemisele esitatud muinsuskaitse seaduse eelnõu ei ole kooskõlas põhiseadusega, sest kodanike põhiõiguste piiramisel ei lähtuta proportsionaalsuse printsiibist. Enne seaduse jõustumist tuleb seadusandjal määrata sõnaselgelt kindlaks, kuidas muinsuskaitse seaduse üldpõhimõtted ikkagi ellu rakenduvad, sest vastasel juhul jäävad nad vaid paljasõnaliseks deklaratsiooniks." Nad paluvad eelnõu mitte toetada. Selle kirja all on peaaegu 500 allkirja. Need on omanikud, kes sisuliselt hoiavadki meie ühist väärtust, ja nemad eelnõu praegusel kujul ei toeta.

Sarnasel arvamusel on Eesti Ehitusettevõtjate Liit, kes ka viitab vastuolule põhiseadusega. Inimesed, kelle huvides see seadus justkui peab tööle hakkama, ehk need, kes kannavad hoolt meie ühiste muinsusobjektide säilitamise eest, on endiselt rahulolematud. Ma julgen väita, et probleem on selles, et eelnõu algne tekst lähtus ikka pigem Muinsuskaitseameti – just nimelt ameti! – huvidest, mitte koostöömõttest. Just sellepärast oli sügisel nii palju kriitikat ning just seetõttu kannab isegi parandatud tekst endiselt oma algset, mitte kõige suuremat ambitsiooni.

Muinsuskaitse on tundlik teema. Mina tahaksin selles seaduses näha rohkemgi ambitsiooni ja suuremat koostöövalmidust. Meie, Isamaa, suutsime teha oma maksimumi ja parandada eelnõu nii palju, kui oli võimalik. Saavutused on märkimisväärsed, aga me tunnistame, et selle eelnõuga ja selle valdkonnaga peaks veelgi rohkem tööd tegema, et viimasel õhtul enne kolmandat lugemist ei tuleks omanike petitsiooni. Aitäh!

16:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel võtab sõna Krista Aru. Palun!

16:22 Krista Aru

Härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Eesti Vabaerakonna fraktsiooni liikmed ei ole selle seadusega sada protsenti rahul, kohe kindlasti mitte. Eelkõige just sellepärast, et muinsuskaitse lise väärtuse säilitamine, mis on oluline kogu ühiskonna jaoks, on nüüd küll printsiibina seadusesse sisse kirjutatud, kuid küsimus, kuidas seda rakendatakse, on ja jääb. Kui küsida siia juurde veel, kas me oleme selle seaduseelnõuga suutnud proportsionaalseks muuta ameti, ühiskonna ja omaniku huvide kaitse, siis

seda kindlasti ei ole suudetud.

Selles seaduseelnõus on palju punkte, mis nõuavad kogu ühiskonnalt veidi teistsugust mõtlemist ja arusaamist sellest, et kõik see, mida meile on pärandanud meie esivanemad ja mis kannab tähendust, ei saa kunagi olla ainult omaniku hoolitseda, vaid selle eest peame me kõik seisma. Kuid vaadates meid ümbritsevat elu ja vaadates seda, kui oluline on seaduse tasemel väärtustada kultuuripärandit, muinsuskaitset, looduskaitset pühakodasid sellisena, nagu need on, ja minna koos sammhaaval edasi, Vabaerakonna fraktsioon, arvestades ka seda, et selle seaduseelnõuga tekib võimalusi tõesti adekvaatselt hinnata nii proportsionaalsuse põhimõtet kui ka seda, kui põhjendatud on ühe või teise piirangu seadmine, ning laienevad ka võimalused hävinud objekt kaitse alt ära võtta, arvestades ka paranenud finantseerimistingimusi, toetab selle seaduseelnõu seaduseks saamist. Me leiame, et selles suunas peab ühiskond kõik koos liikuma. Ametnikukeskus tähendab seda, et meie ametnikud, ka muinsuskaitseametnikud peavad rohkem omanikega suhtlema, rohkem selgitama ja tegema seda tööd, milleks nad on seatud, avatud hinge ja südamega. Aitäh!

16:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 684 lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud muinsuskaitseaduse eelnõu 684. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu toetas 43 saadikut, vastu oli 17, erapooletuks ei jäänud. Vabariigi Valitsuse algatatud muinsuskaitseaduse eelnõu 684 on seadusena vastu võetud.

30. 16:27 Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (790 SE) teine lugemine

16:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 790 teine lugemine. Enne, kui ettekandjaks tuleb Monika Haukanõmm, ma tuletan lühidalt meelde, kuidas käib välislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine. Kõigepealt on juhtivkomisjoni esindaja ettekanne (kuni 20 minutit), siis on küsimused ettekandjale (kuni kaks suulist küsimust) ja läbirääkimistest saavad osa võtta kõik Riigikogu liikmed. Monika Haukanõmm, sotsiaalkomisjoni aseesimees, palun!

16:28 Monika Haukanõmm

Härta juhataja! Head Riigikogu liikmed! Annan teile kiire ülevaate Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 790 menetlusest sotsiaalkomisjonis esimese ja teise lugemise vahel. Kuna on läinud mööda juba päris mitu nädalat sellest, kui me esimest korda seda eelnõu siin lugesime, siis ma hästi lühidalt tuletan meelde ka selle eelnõu eesmärgi. Leping eesmärk on tagada isikutele ühest riigist teise liikumisel pensionikindlustus. Samuti määratakse kindlaks, kumma riigi õigust kohaldatakse nende isikute töötasult makstavate maksude suhtes, kes elavad ühes, aga töötavad hoopis teises riigis või on lähetatud teise riiki tööle. Leping puudutab Eestis ja Valgevenes elavaid vanaduspensioniealisi isikuid, kes soovivad saada vanaduspension, samuti tööeas isikuid ja lapsi, kes soovivad teisest riigist saada sooduspension või toitjakaotuspension. Lisaks puudutab leping tööealisi isikuid, kes elavad ühes ja töötavad teises riigis (nt transpordiettevõtetes töötavad isikud, meremehed, ettevõtjad) või on lähetatud teise riiki. Üldjuhul rakendatakse lepingupoole territooriumil töötavate isikute suhtes selle riigi õigusakte, kus isik realselt töötab. Kuid on ka üks erand, laevapere liikmed.

Tuletan meelde, et eelnõu algatas Vabariigi Valitsus k.a 14. jaanuaril ning esimese lugemise lõpetasime siin saalis 30. jaanuaril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks oli 7. veebruar 2019 ning muudatusettepanekuid ei esitatud. Sotsiaalkomisjonis arutasime eelnõu oma kahel istungil: 11. ja 18. veebruaril. Olgu siinkohal öeldud, et 11. veebruari istungil esitasid sotsiaalkomisjoni liikmed ka kaks küsimust, millele vastas Sotsiaalministeeriumi piiriülese sotsiaalkindlustuse juht Leili Eenlo. Esimese

küsimuse esitasin mina. See tulenes sellest, et esimesel lugemisel küsis meie kolleeg Urmas Kruuse minu käest, milliste riikidega on juba sellised lepingud sõlmitud ja milliste riikidega on see veel plaanis. Tol korral ei osanud ma sellele küsimusele vastata ning küsisin selle üle spetsialistilt. Me saime vastuse, et sotsiaalkindlustuslepingud on sõlmitud viie riigiga: Valgevene, Ukraina, Moldova, Kanada ja Austraalia. Küsimuse teine pool oli, milliste riikidega on kindlustuslepingu sõlmimine pooleli. On paar sellist riiki, aga kuna nende lepingute sõlmimine on veel pooleli ja need andmed on konfidentsiaalsed, siis loomulikult ei ole meil täpsemat informatsiooni selle kohta, kas nende sõlmimisega jõutakse lõpule ja millal. Teadupärast võtab selliste lepingute sõlmimine riikide vahel aastaid ja aastaid ning mõnikord ei jõuagi me nende lepingutega ühele poole.

Tarmo Kruusimäe, kes asendas sellel koosolekul Maire Aunastet, tahtis teada, kas Eestil on olemas selline leping ka Gruusiaga ning kas Gruusias elavate ja töötavate Eesti kodanike pensioniõigused on kaitstud. Saime vastuse, et varem on Gruusiaga läbirääkimisi peetud, aga see protsess jäi pooleli ja katkes, kuna Gruusia ei soovinud selle lepinguga edasi liikuda. Põhjus oli väga lihtne: meil on väga erinevad maksustamissüsteemid, nimelt, kui meie kogume pensionikindlustusmaksleid, siis Gruusias selliseid makse pensioniks üldse ei koguta.

Selle koosoleku lõpul otsustati saata eelnõu päevakorda tänaseks, 20. veebruariks (seda otsustati konsensuslikult) ning otsustati teha ka ettepanek viia läbi lõpphääletus (konsensuslikult). Teisel sotsiaalkomisjoni istungil, kus me teemat arutasime ja mis toimus 18. veebruaril, me sisuliselt teemat enam ei arutanud, vaid kiitsime heaks eelnõu teise lugemise menetlusdokumendid, seda samuti konsensuslikult. Aitäh!

16:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Tuletan meelde, et küsimuste vóorus on võimalik ettekandjale esitada kuni kaks küsimust. Te ei taha isegi esimest esitada. Suur aitäh ettekandjale! Avan läbirääkimised. Kuna tegemist on teise lugemisega, siis võivad kõik läbi rääkida. Seda soovi ei ole. Eelnõu 790 kohta muudatusettepanekuid ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek, nagu kuulsite, on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 790. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 39 saadikut, vastu ei hääletanud keegi, erapooletuks ei jäänud. Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 790 on seadusena vastu võetud.

---

31. 16:36 Hongkongi laevade ohutu ja keskkonnahoidliku ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu (791 SE) teine lugemine

16:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Ka järgmist päevakorrapunkti me menetleme niisamuti kui äsja menetluses olnud, sest tegemist on välislepingu seaduse eelnõu teise lugemisega: Vabariigi Valitsuse algatatud Hongkongi laevade ohutu ja keskkonnahoidliku ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu 791 teine lugemine. Palun ettekandjaks keskkonnakomisjoni liikme Meelis Mälbergi.

16:37 Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Hongkongi laevade ohutu ja keskkonnahoidliku ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooni eesmärk on vähendada laevade lammutamise keskkonnamõju ja parandada globaalselt selle tegevusega seotud tööohutuse tingimusi. Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 14. jaanuaril 2019, esimene lugemine lõpetati siin saalis 31. jaanuaril 2019 ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 7. veebruar kell 16. Nagu ma esimesel lugemisel ütlesin, see eelnõu oli väga hästi ette valmistatud ja võib olla ka see on üks põhjusi, miks Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega komisjonid eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut ei esitanud. Eelnõu esimese ja teise lugemise vahel on komisjon seda eelnõu käsitletud ühel korral – 11. veebruaril. Sisulist arutelu enam ei avatud ja

komisjon tegi kaks otsust: otsustati teha ettepanek võtta eelnõu 791 teine lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 20. veebruaril 2019 ja teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus. Mõlema ettepaneku poolt hääletasid komisjoni liikmed konsensuslikult. Aitäh!

16:39 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur aitäh ettekandjale! Avan läbirääkimised. Kõigil on võimalik läbi rääkida. Seda soovi ei ole. Eelnõu 791 kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Hongkongi laevade ohutu ja keskkonnahoidliku ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu 791. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu toetas 39 saadikut, ei toetanud 3, erapooletuks ei jäänud keegi. Vabariigi Valitsuse algatatud Hongkongi laevade ohutu ja keskkonnahoidliku ringlussevõtu rahvusvahelise konventsiooniga ühinemise seaduse eelnõu 791 on seadusena vastu võetud.

---

32. 16:41 Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu (777 OE) teine lugemine

16:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks moodustatud Riigikogu probleemkomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu 777 teine lugemine. Enne kui kutsun ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liikme Helmut Hallemaa, tuletan meelde, kuidas me otsuse eelnõu teist lugemist korraldame. Kõigepealt on juhtivkomisjoni esindaja ettekanne (kuni 20 minutit), siis on küsimused ettekandjale (kuni kaks suulist küsimust) ja edasi läbirääkimised. Sõna võivad võtta kõik Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Selle menetluse lõpetab lõpphääletus. Palun Helmut Hallemaa, põhiseaduskomisjoni liikme ettekandjaks!

16:42 Helmut Hallemaa

Hea eesistuja! Head kolleegid! Riigireform ja hea haldus – nimetame seda kuidas tahes, neid termineid on heale lapsele antud mitu – on kindlasti väga oluline teema, seda ka Eesti riigi tänases arenguetapis. Otsuse eelnõu ilusa numbriga 777 me menetlesime siin saalis esimesel lugemisel 29. jaanuaril. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 11. veebruar kell 10. Tähtajaks esitasid kaks muudatusettepanekut Riigikogu liikmed Tanel Talve, Aivar Kokk, Helmut Hallemaa ja Andres Herkel. Põhiseaduskomisjonis valmistati teist lugemist ette 11. veebruaril ja menetluskäik oli järgmine. Kõigepealt, muudatusettepanek nr 1. Ettepaneku tegijad ja lõpuks ka komisjon laiendavad neid aluseid, millest tulenevalt otsus vastu võetakse. Lisaks põhiseaduse § 65 punktidele 1 ja 16 on ettepanek lisada tekstiosa "riigieelarve seaduse § 20 lõikest 1", mille kohaselt võtab Riigikogu vastu poliitika põhialused kas omal algatusel või Vabariigi Valitsuse ettepanekul. Me viisime hiljem läbi neli hääletust ja kõigi puhul oli samasugune hääle jaotus. Seetõttu ma ütlen, et esimest muudatusettepanekut komisjon toetas, ettepanek on arvestada täielikult, poolt oli 5 komisjoni liiget (need olid Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik, Mihhail Korb ja Helmut Hallemaa), erapooletuks jäi – see oli üsna traditsiooniline meie komisjonis – Jüri Adams ja vastuhääli ei olnud.

Hanno Pevkur algatas komisjonis diskussiooni riigireformi mõiste üle, et tuleks eristada riigihalduse reformimist ja riigi reformimist (lahkukirjutatuna). See on põhimõtteliselt õige, viimane (kui lahku kirjutada) võib tähendada ka seda, et esindusdemokraatia asendatakse mingi muu valitsemisvormiga, kas või kuningriiklusega, mida on ju ka vahel poolnaljaga soovitud.

Mina ühe ettepaneku tegijana ja komisjoni liikmena võtsin sõna. Tegelikult mulle Hanno mõtteviis meeldis. See termin on kindlasti laiem ja seetõttu võib riigireformi termini asendada ka mõistega "riigi uuendamine", mis minu arvates on lõputu protsess ja peaaegu igal hetkel on võimalik ju järgmine etapp ette võtta, nii nagu ka haldusreformi puhul. Aga täna ongi selle tõttu otsuse pealkirjas nimetatud riigireformi ja head haldust. Riigireformi me oleme juba päris mitu aastat käsitlenud just nimelt selle termini abil ja probleemi pole tekkinud.

Teise muudatusettepanekuga panid ettepaneku tegijad ette – hiljem komisjon nõustus sellega täielikult,

otsus on arvestada täielikult – asendada preambuli osa, mis räägib lahti otsuse sisu. Uueks sõnastuseks pakub komisjon: "Riigireformiga kujundatakse ühiskonna vajadustele vastav jõukohane ja tõhus riigivalitsemise korraldus, mille eesmärk on toetada üldist heaolu ja majanduskasvu. Valitsussektori töö korraldatakse ümber nii, et probleemid lahendatakse kiirelt ning loobutakse ebavajalikust tegevusest ja liigsest halduskoormusest. Riigireformi ja hea halduse põhialuseid rakendatakse üheaegselt ja kõikides valdkondades." Nagu öeldud, seda komisjon täielikult toetas. Me tegime lõpuks ka menetluslikud otsused: saata eelnõu tänaseks päevakorda teiseks lugemiseks ja teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kõigil hääletustel olid samad tulemused, nagu ma korra juba ütlesin. Aitäh!

16:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Enne lõpphääletust on veel küsimuste voor. Peeter Ernits.

16:46 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma loen seda eelnõu ja ausalt öeldes ei saa aru, milleks seda vaja on. Mingisugune inimesekesksus – no enamik meie seadusi on inimesekesksed, mitte loomakesksed. Põhiseaduse aluspõhimõtteid ei muudeta – no enamasti me lähtumegi põhiseadusest. Selline üldine haiku. Ütle mulle ausalt, milleks sellist asja vaja on.

16:47 Helmut Hallemaa

Tegelikult sõnastasid sa päris huvitavalt. Milleks seda asja vaja on, seda ma ei tea. Antud juhul me võtame vastu dokumenti ja siin dokumendis ei ole mitte ainult need punktid, mille sa esile tõid, vaid kokku seitse punkti, pluss kaheksas, mis on rakenduspunkt. Jah, kindlasti – ma jätsin selle ütlemata, seda oleks võinud algul öelda – on alati võimalik, et on rohkem süvadokument. Siin tuleb minu arvates eristada, et riigireformi puhul teeb väga paljusid asju täitevvoim. Vabariigi Valitsusel on üle kahe aasta tagasi vastu võetud riigireformi kava, milles on täiesti konkreetsete mõõdikud. Ma olen siin korra juba varem öelnud, vist selle otsuse eelnõu esimese lugemise ajal, et tegelikult on küsimus selles, kas need mõõdikud on piisava ambitsioonikusega. Seda on võimalik teha järgmises dokumendis. Aga poliitika põhialused – mitte ainult see dokument, sageli on see nii ka muude dokumentide puhul – ongi ju laiemad ja üldisemad. Eks see ole selline põhimõtteline või poliitiline kokkulepe, millele oli võimalik jõuda.

16:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

16:48 Arto Aas

Aitäh! Kas te põhiseaduskomisjonis arutasite, kas mõni nendest põhimõtetest või põhialustest, mida siin on kirjeldatud, on olulisem kui teine? Võib olla selliseid olukordi, kus mõnda riigiasutust on vaja reformida, mõni on vaja kinni panna, mõned ühendada, mis oleks justkui kohanemisvõimelisuse, väiksema halduskoormuse ja tõhusa riigihalduse põhimõttega kooskõlas, aga ei pruugi olla inimesekeske, kui me mõtleme inimesele, kes selles asutuses töötab. Kuidas see paber meid sellistes keerulistes olukordades edasi aitab? On siin mõni punkt prioriteetsem kui teine?

16:49 Helmut Hallemaa

Aitäh, hea kolleeg kunagi ka põhiseaduskomisjonis! Tegelikult ütleb sellesama preambuli muudetud tekst ju, et riigireformi ja hea halduse põhialuseid rakendatakse üheaegselt kõigis valdkondades. Kindlasti ei ole siin mingit prioriteetset rida. Kui sa tahad minu isiklikku arvamust kuulda, siis mina oleksin kindlasti mõned asjad välja toonud, eriti regionaalsuse ja regionaalpoliitika, millest Eesti riigis on puudu ja mida on vaja oluliselt rohkem rakendada, et elu oleks võimalik kogu Eestimaal. Sellist arutelu, milline punkt on olulisem või mitteolulisem, olnud ei ole, aga tegelikult preambuli viimane lause rõhutabki seda, et neid rakendatakse üheaegselt ja kõikides valdkondades.

16:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits, teine küsimus.

16:49 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma jätkan. See asi on nii loomulik, aga nüüd veel selline dokument. Üks alapealkiri võiks siin olla "Kohanemisvõimetu ja halduskoormust suurendav" või "Õigusselgust vähendav" või "Vastutustundetu" jne. Ma ikkagi küsin, et kellele seda vaja on, kui te ütlete, et taevas on sinine ja elu peab paremaks minema, ja töötate palehigis sellise dokumendi kallal, mis on ilmselge, ja nüüd tulete viimasel tööpäeval sellise töösaavutusega siia.

16:50 Helmut Hallemaa

Aitäh! Mina olen antud juhul põhiseaduskomisjoni ettekandja. Tõesti, riigireformi komisjon on selle otsuse välja töötanud. Aga sa tõid välja neid variante, millele mina küll kindlasti alla ei kirjutaks, ei kohanemisvõimetule Eestile ega õigusselgusetule Eestile. Nii et tegelikult on ikka valikuvõimalusi küll. Antud juhul on valitud vähemalt õigem tee.

16:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

16:51 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud asespriker! Lugupeetud ettekandja! Kui me seda eelnõu loeme, siis näeme, et see on ju väga ilus jutt, ega sellele tõesti midagi väga vastu vaielda ei ole, sihukene ilus mullikene. Kui me võrdleme tänase olukorraga, siis kahtlemata on siin enamik asju selliseid, mis reaalsusega ei kattu. Võib ju võtta selle eesmärgiks, miks mitte, väga ilus, aga kui seda ei täideta täna, ei täideta homme ega ülehomm, mis siis saab? See, millega me siin tegeleme, jääbki siis lihtsalt üheks selliseks tühjaks paberiks, tühjaks õhuvõngutamiseks. Kes vastutab selle eest, kui seda otsust ei täideta? Kelle otsene kohustus on seda täita? Mis mõtte sellisel paberil on?

16:52 Helmut Hallemaa

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult, eks see ole kõigi nende kogude ülesanne, olgu see tulevane Riigikogu või ka tänane Riigikogu, kes seda otsust vastu hakkab võtma, olgu need kohalikud volikogud või kohalikud täitevõimuorganid ehk valitsused. Sa ütlesid väga õigesti, et siin on võib-olla kirjas teatud mõttes unistused. Poliitika põhialustes ongi kirjas eesmärkide püstitus ja seetõttu ei ole mõtet tagantjärele ju midagi ette võtta. Ma arvan, et siin on päris mitmeid asju – näiteks kohanemisvõimelise Eesti punktis, mille ma ise oma eelistusena välja tõin, s.o nii regionaalpoliitika ja regionaalne areng kõikjal Eestis kui ka väiksem halduskoormus –, mille suunas me ju mingis mõttes liigume. Mulle endale tundub, et juhilubade protsess on selles mõttes päris kaugele arenenud ja toimib, teise poole pealt võttes isikut tõendavate dokumentide osa kindlasti nii hästi ei ole toimunud. Julgen öelda, et omal ajal, kui ma tegelesin ka dokumentide väljaandmisega, oleks sellise korraldamatuse tõttu ilmselt kaalutud minu sobivust sellele ametikohale. Aga nii on asi edasi läinud. Nii et tegelikult on see teemapüstitus minu arvates kaugeleulatuv. Kindlasti on meie kõigi teha see, et seda dokumenti hakataks täitma. Sellele lisatakse ka rakendusosa. Tegelikult on valitsuse riigireformi rakenduskava olemas, seda ka täidetakse, seal on täiesti konkreetsete mõõdikud. Ütlen endiselt, et järgmine rakenduskava võiks olla ambitsioonikam.

16:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Kristen Michal.

16:53 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma saan aru, et teie olete tegelikult põhiseaduskomisjoni sõnumitooja, see suurepärase dokument on välja töötatud kuskil mujal. Ma loen seda dokumenti, kus on tõesti öeldud, et tähelepanu ja vahendid suunatakse eelkõige inimestele teenuste pakkumiseks ning nende elus tekkivate probleemide lahendamiseks, ja mõtlen ise, mis võiks olla alternatiiv. Samamoodi loen ma siit avaliku teenistuse reformi teinud inimesena, et pädevate inimeste avalikku sektorisse värbamiseks rakendatakse üle-eestilist käsitusviisi. Äkki te ütlete ajaloo tarbeks, kes olid need inimesed, kes selle suurepärase ning põhjaliku dokumendi tegid ja kui kaua nad sellega vaeva nägid?

16:54 Helmut Hallemaa

Selle dokumendi väljatöötaja oli riigireformi probleemkomisjon (selle nimetus on küll natuke pikem), mida algul juhtis Ivari Padar, täna juhib seda Tanel Talve. Kuulun minagi sinna. Selle komisjoni aseesimees on Arto Aas, teised komisjoni liikmed mul praegu päris kõik meelde ei tulegi, aga põhimõtteliselt on nende nimesid võimalik meie koduleheküljelt vaadata. Nii et seal komisjonis on kõigi fraktsioonide esindajad. Komisjonil on nõunikud, komisjon töötab päris tihedas koostöös mitmete mõttekodadega, ka Riigikogu arenduskeskusega ja teiste organitega. Nii et tegelikult andsid selle dokumendi jaoks oma sisendi päris mitmed inimesed. Mingil hetkel oli see dokument oluliselt pikem. Aga kindlasti, sa mainisid sõnumitoojat ja sõnumitoojat on võimalik tappa. Ma olen jah sõnumitooja siin teie ees praegu, aga loodan ellu jääda nii nagu see dokumentki.

16:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Metsoja.

16:55 Andres Metsoja

Aitäh! See Riigikogu koosseis läheb kindlasti ajalukku haldusreformi ellukutsujana. Täna oli meil menetluses kahe riigiasutuse ühendamine ja uue asutuse moodustamine. Paraku, ma vaatan, ka sina, selle eelnõu ettekandja, ei osalenud selle punkti hääletusel. Ma küsin niipidi: kas sulle parlamendiliikmena oleks andnud jõudu ja jaksu juurde seesama alusdokument, et astuda päris samme selles suunas, et riiki reformida ja tegelikult funktsioone ühendada?

16:56 Helmut Hallemaa

Aitäh, Andres! See tegelikult läheb välja selle dokumendi arutelust, aga ma siis vastan, miks ma seda ei teinud, mille kohta sa küsisid. Olen olnud keskkonnakaitses ja looduskaitses tööl päris pikka aega. Lugesin just nende valimiste eel kokku, et 13 aastat. Ma olen olnud ühe maakonna tasandil nende kahe valdkonna just nimelt lahutaja. Seetõttu ei pidanud ma põhimõtteliselt õigeks selle asja hääletamisel osaleda. Mul on tõesti sellest oma arvamus ja ma arvan, et seda liitmist oleks võinud teha mõnes teises struktuuris. Keskkonnakaitses on ju ka teisi organeid. Mis puutub liitmistesse ja lahutamistesse, siis mina arvan küll, et dubleerimist tuleb vähendada. Ma ei tea, kas me alati ametnike arvu saame vähendada, aga vähemalt peab inimestele olema selge ja arusaadav, kuhu dokumente esitatakse ja kuidas need liiguvad. Tegelikult see ühe dokumendi esitamise põhimõte täna veel täielikult ei tööta. Selles asjas on väga suuri võimalusi.

Kas see dokument oleks seda liitmist muutnud? Ma ei usu. Mis puutub haldusreformi, siis mina arvan, et me oleme ära teinud haldusterritoriaalse reformi, millega ei olda ka väga paljudes kohtades rahul just piiride mõttes, aga me tegime selle ära ikkagi poolvabatahtlikuna. Haldusreformi reaalses sisus on väga palju veel edasi minna. Me oleme esimese asja ära teinud, omavalitsuste tulubaas taastub järgmisel aastal, aga ressursse, otsustusõigust ja jõudu on omavalitsustele oluliselt rohkem juurde vaja. Ma arvan, et omavalitsuste poole peal tuleb tõsiselt mõelda sellele, et tegevuse lõpetanud maavalitsuste asemel hakkaksid maakondade arendamisel paremini ja tugevamalt tööle omavalitsuste liidud.

16:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Lauri Luik.

16:58 Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! 2016. aasta suvest kuni aasta lõpuni, mil moodustati uus koalitsioon, käis koos riigireformi juhtrühm, mis ei olnud sugugi ei erikomisjon ega midagi sellist, vaid põhiseaduskomisjoni liikmed kõikidest erakondadest käisid koos ja me saime aasta lõpuks valmis väga põhjaliku dokumendi. Kui ma nüüd seda paberit loen, siis ma vaatan, et peaaegu mitte midagi sellest ei ole siia jõudnud. Oskad sa omalt poolt kommenteerida, miks meie juba sisuliselt 90% valmis tehtud raamdokument täiesti kõrvale jäeti ning tehti suhteliselt pealispindne ja ümmargune tekst?

16:58 Helmut Hallemaa

Aitäh! Mis puudutab erikomisjoni või mitte-erikomisjoni, siis me oleme siin saalis ka maininud, et tulevikus võiks kaaluda eeskju võtmist Soomest, kus parlamendis töötab alalise komisjonina tulevikukomisjon ja kõigi meie sõsarparlamendi fraktsioonide esindajad mingi teise komisjoni kõrval sinna kuuluvad. See võiks olla üks tulevikuteemasid. Mis puutub sellesse materjali, siis see materjal oli laual küll, seda ei visatud ära. Nagu ma ütlesin, enne seda dokumenti oli riigireformi komisjonil olemas oluliselt laiem dokument, millest on tänaseks saanud poliitika põhialuste dokument.

16:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

16:59 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin on palju mõistlikke mõtteid. Minus tekitas küsimuse teine muudatusettepanek ja preambuli tekstiosa muutmine. Räägitakse sellest, et olulisele keskendumis lahendatakse probleemid kiirelt, loobutakse ebavajalikest tegevustest ja liigsest halduskoormusest. Kes hindab seda, millal halduskoormus liigseks muutub?

17:00 Helmut Hallemaa

Aitäh! Selle ümber käis ka komisjonis päris suur vaidlus. Minu meelest käis see ka saalis, kui me arutasime seda olulise tähtsusega riiklikku küsimust nii eelmisel suvel kui ka vist detsembri algul. Oli isegi küsimus, kes kehtestab mõõdikud. Mina olen seda meelt, et need võiksid olla, tegelikult on nad täitevvõimul olemas ja ilmselt saab täitevvõim oma neid tegevusi täpselt hinnata. Meie tegevus on ja peaks olema rohkem strateegiline. Ka arutelude käigus on ju välja tulnud, et Riigikogu peaks olema rohkem strateegilise mõtte ja strateegiliste arenduste keskus. Nii et siin tuleb valitsusega koostööd teha. Parlament saab kindlasti reeglid kehtestada. Antud juhul saab poliitika põhialused koos parlamendiga või parlamendi suunamisel täide viia. Aruandekohustuslik parlamendile on täitevvõim.

17:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Tanel Talve!

17:01 Tanel Talve

Head kolleegid! Mina olen see võib-olla pisut imelik inimene, kes jätkuvalt usub erakondadeülelisse koostöösse siin parlamendis. Ka riigireformi komisjoni töö (mul oli au seda komisjoni mõned aastad juhtida) näitas, et see on täiesti võimalik. Teie ees ongi nüüd Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu, mis selle komisjoni ja ka varem põhiseaduskomisjoni juures olnud tööühma töö tulemusena on kokku saanud. Siin saalis oli küsimusi selle dokumendi mõttekuse ja elluviimise kohta. Ma tahan lihtsalt lühidalt rõhutada, et tegemist on poliitika põhialuste arengudokumentiga riigieelarve seaduse mõistes. Kes vähegi on kursis meie riigi ülesehituse ja põhimõtetega, see teab, et see tähendab, et Vabariigi Valitsusel tuleb oma tegevuste kavandamisel, muu hulgas näiteks valdkondlike arengukavade vastuvõtmisel, nendest põhialustest lähtuda. Nii et see annab sellele dokumendile üsna suure jõu. Üks asi, mida ma veel tahan meelde tuletada, on see, et riigireformi tegevuskava tegemine ja edasine täideviimine jääbki täidesaatva võimu eesmärgiks ja ülesandeks. Nii et ega see töö siin saalis ei ole tänasega lõppenud.

Aga, head kolleegid, selle eelnõu number, nagu te märkasite, on 777. Paljudes kultuurides tähendab see numbrikombinatsioon millegi positiivset lõppu. Nii et, hea Riigikogu XIII koosseis, teil on võimalus panna väga sümbolne ja tore punkt meie tööle, mida me neli aastat teinud oleme. Seega palun ma seda eelnõu toetada. Aitäh!

17:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

17:03 Arto Aas

Head kolleegid! Te ilmselt mäletate, et natuke rohkem kui kaks aastat tagasi, kui valitsus vahetus, siis lubati, et kõik muutub, kõik saab olema teistmoodi. Tehti erikomisjonid ja hakati tööga pihta. Täna

oleme jõudnud selleni, et meil on üks lehekülg suhteliselt lakoonilist teksti, millele vastu vaielda on keeruline, sest seal pole midagi väga konkreetselt kirjas, on ainult ilusad mõtted. Täpselt samamoodi on läinud riigi ja valitsuse tasandil: esimesel aastal üritati veel midagi teha, aga nüüd on juba üle aasta riigi ehitamine pausil ja kõik tegelevad ainult valimiskampaaniaga.

Nii et kui riigireformi ümber siin Toompeal ja valitsuses toimunu lühidalt kokku võtta, siis võiks öelda, et mägi sünnitas hiire. Aga kuna see hiir on selline nunnu ja süütu, siis võime loomulikult seda dokumenti toetada. Vaatame, kas sellest hiirest saab elulooma ja tulevikus mingi vähe jõulisem tegelane. Aitäh!

17:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Eelnõu 777 kohta on esitatud kaks muudatusettepanekut. Esimese muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liikmed Tanel Talve, Helmut Hallemaa, Andres Herkel ja Aivar Kokk, juhtivkomisjoni otsus on arvestada täielikult. Teise muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liikmed Tanel Talve, Helmut Hallemaa, Andres Herkel ja Aivar Kokk, juhtivkomisjoni otsus on sama: arvestada täielikult. Oleme eelnõu kohta esitatud muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Panen hääletusele riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks moodustatud Riigikogu probleemkomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu 777.

Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 43 saadikut ja vastu 1, erapooletuks jäi 2 kolleegi. Riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks moodustatud Riigikogu probleemkomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu 777 on otsusena vastu võetud.

---

33. 17:08 Justiitsminister Urmas Reinsalu poliitiline avaldus seoses põhiseaduse analüüsiga

17:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Head kolleegid, tänase istungi lõpetab justiitsministri poliitiline avaldus seoses põhiseaduse analüüsiga. Me menetleme seda järgmiselt. Kõigepealt esitatakse avalduse tekst (kuni 20 minutit), siis on küsimused, iga Riigikogu liige saab esitada ministri ühe suulise küsimuse, seejärel on fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Palun justiitsministri kõnetooli.

17:08 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Lugupeetav rahvaesindus! Minu tänase avalduse eesmärk on lihtne: anda parlamendile üle põhiseaduse asjatundjate kogu tegevuse aruanne. Tutvustan lühidalt selle aruande sisu. Põhiseaduse asjatundjate kogu moodustasin ma 2016. aastal Justiitsministeeriumi juurde ning seda selleks, et tugevdada põhiseadust ja põhiseaduskultuuri. Lähtekohaks oli selgitada välja põhiseaduses muutmist ja täiendamist vajavaid küsimusi, seda põhimõttel, et Eesti riikluse eesmärged ega aluspõhimõtteid ei muudeta.

Töö asjatundjate kogus nägi välja selline, et kõigepealt avaldasid kogu liikmed oma üldise visiooni, nägemuse selle kohta, kas üldse ja kuidas võiks kaaluda põhiseaduse täiendamist. Need asjatundjate kogu liikmete seisukohad on esitatud selles raportis. Seejärel esitasid asjatundjate kogu liikmed kujunenud üldhinnangute pinnalt oma konkreetset ettepanekud, mis küsimusi peaks selles asjatundjate kogus käsitlema. Seejärel jagati asjatundjate kogus esitatud ettepanekute alusel käsitlemist vajavad riigiõiguslikud teemad seitsmesse suurde valdkonnablokki: Euroopa Liit ja suveräänsus, riigikaitse ja NATO, riigikorraldusõigus, kohtud, kohalik omavalitsus, demokraatia rakendamine ning põhiõigused ja vabadused. Igale valdkonnale määrati raportöör, kelle ülesanne oli esitada oma vaade koos võimalike konkreetsete ettepanekutega.

Raportöörid koostasid oma ettekanded. Need ettekanded on esitatud siin tööaruandes. Ettekannete pinnalt kujunes välja kollokviumi vormis arutelu, kus teised asjatundjate kogu liikmed esitasid oma kriitikat, nad kas nõustusid erinevate ideedega või vastustasid neid. Nende arutelude kokkuvõtted on samuti toodud ära selles aruandes. Seejärel koostasid raportöörid oma lõppettepanekud. Asjatundjate kogus lepiti kokku, et need ettepanekud ei peegelda mitte asjatundjate kogu kui terviku seisukohta, vaid konkreetse raportööri oma arusaamu, kuidas selles teemavaldkonnas võiks tulevikus kaaluda

põhiseaduse täiendamist. Asjatundjate kogu raportööride ettepanekute põhjal koostas Justiitsministeerium omakorda ühe kataloogi, mis sisaldab võimalikke põhiseaduse täiendusi. Ma tahan rõhutada, et see ettepanekute kataloog ei ole mitte n-ö konkreetne ettepanek põhiseaduse muutmise algatamiseks kõigis nendes küsimustes, vaid see on metoodiline lähte- või tõukeplatvorm selleks, et anda riigiõiguslik kaugvaade nendele probleemidele ja arengutele, millega Eesti riiklus riigiõiguslikus tähenduses tulevikus silmitsi seisab.

Ma juhin tähelepanu, et 20 aastat tagasi tegutses sarnane komisjon, mis oli toonase justiitsministri Paul Varuli juhitud põhiseaduse juriidilise ekspertiisi komisjon, mis koostas raporti. Sellest arutelust tekkis vaid üks konkreetne ettepanek, mis hiljem realiseeriti, aga see oli määratult suure kaaluga. Nimelt andis toonane arutelu ja analüüs põhiseadusliku korra mõttes tõuke selleks, kuidas Eesti saaks põhiseaduse muudatuse kaudu Euroopa Liidu liikmeks.

Üldistades võin öelda, et võiks rõhutada järgmisi raportööride põhimõttelisi seisukohti. Esiteks, nagu ma väljendasin varemgi – see oli ka selle töö lähteülesanne või lähte-eeldus –, põhiseaduse aluspõhimõtted peavad jääma muutmatuks. Teiseks, oluline on Eesti demokraatiat tulevikus riigiõiguslikult uute võimaluste kaudu laiendada. Kolmandaks, tulevikku vaadates on Eesti põhiseaduslik korras vaja uusi põhiõigusi ja põhiõiguste tõhusamat kaitset. Neljandaks, eraldi teemaplokk: riigikaitse korralduse osa peaks põhiseaduses olema tõhusam.

Markeerides konkreetseid võimalikke põhiseaduse täiendamise ettepanekuid, mida Justiitsministeerium nende raportite põhjal on välja valinud, rõhutan ma endise Euroopa Kohtu kohtuniku ja Riigikohtu esimehe Uno Lõhmuse koostatud raportit, mis puudutas meie põhiseaduses olevate põhiõiguste kataloogi arendamist. Muu hulgas toodi sisse ettepanekud määratleda põhiseaduses õigus heale haldusele, eraldi võetud põhiõigusena lapse õigused ja moodsa isiku põhiõigusena õigus oma isikuandmete kaitsele, ka oli ettepanek koondada privaatsusõigused eraldi üheks põhiõiguseks ning oli ettepanek samamoodi käituda üldpõhiõigusega, et tagada õigus õiglasele õigusemõistmisele, ning samuti sätestada üldise põhimõttena õigus isikupuutumatusle.

Teine teemade ring, mis esile kerkis, oli seotud demokraatia rakendamisega, demokraatia arendamisega. Autor oli endine õiguskantsler vandeadvokaat härra Allar Jõks. Selles valdkonnas on muu hulgas kaalumisel ettepanekud tugevdada ka parlamendi rolli ja just nimelt parlamendi vähemuse ja opositsiooni õigusi. Nimelt on ettepanek selle kohta, et kolmandikul parlamendiliikmetel võiks olla õigus – seega, mitte enamusel, aga vähemusel – moodustada parlamendi uurimiskomisjon, parlamendi vähemusel võiks olla õigus pöörduda seaduseelnõu põhiseaduslikkuse kontrolliks Riigikohtusse, samuti on siin nn peibutuspartide põhiseaduse tasemel keelustamise põhimõte. Aga siin on ka see oluline asi, arvestades, kui tähtis element, kui tähtis institutsioon demokraatia rakendamisel on erakond, et põhiseaduses, põhiõiguste kataloogis tuleks ette näha erakonna sisedemokraatia minimaalnõue, erakondade korraldus ja juhtimine peab vastama demokraatia üldtunnustatud põhimõtetele, aga tuleks näha ette ka erakondade rahastamise avalikkuse nõue, st erakonnad peaksid avalikult andma ülevaate oma varadest, sissetulekutest ja raha kasutamisest. Lisaks on see väga oluline instituut, mille pani ette endine õiguskantsler härra Allar Jõks: demokraatia ehk meie põhiseaduse aluspõhimõtete kaitseklausel. Teatavasti on põhiseadust võimalik muuta põhiseaduses ettenähtud protseduuri teel, aga tuleks näha ette – ja see ei ole sugugi unikaalne ettepanek, mitmetes maailma riikides, ka Euroopa riikides on see nii sätestatud – keeld teatud küsimusi põhiseaduse muudatusena üldse kaalumisele võtta ning tegelikult sätestada demokraatia ja põhiseaduse aluspõhimõtete kaitseklausel. Ükski põhiseaduse muudatus, mida algatatakse, ei tohi olla vastuolus põhiseaduse aluspõhimõtetega. See tähendab, et ettepanek – ka formaalse juriidilise konstruktsioonina – Eesti Vabariik lõpetada või midagi sellist ei saaks tegelikkuses olla üldse põhiseaduspärane, sest ei saa muuta või lõpetada meie riigi olemasolu või põhiseaduse aluspõhimõtete kehtimist.

Omaette teemade ring oli seotud riigikaitseteemaga. Selle vedaja oli endine Riigikohtu esimees Märt Rask. Kui püüda need ettepanekud lühidalt kokku võtta, siis võib öelda, et nende mõte oli muuta põhiseaduses tõhusamaks ja paindlikumaks iseseisva kaitsevõime ning ka kollektiivkaitse teostamine. See saavutatakse erinevate sammudega, muu hulgas erakorralise ja sõjaseisukorra mõistelise ühendamisega, nad ei oleks eraldi juriidiliste, põhiõiguslike režiimidena, vaid oleks üks riigi kaitseisund. Teiseks tuleks näha ette, et sisuliselt siiski parlamentaarses riigis oleks riigikaitse juhtimine korraldatud Vabariigi Valitsuse kaudu, Vabariigi Presidendi institutsioon tuleks vabastada riigikaitse juhtimise kohustusest, samuti tuleks määratleda see, et Eesti riigikaitse tugineb rahva kaitse tahtel ja kollektiivkaitse põhimõttel koostöös teiste demokraatlike riikide ja rahvusvaheliste

organisatsioonidega. Edasi tuleks ka põhiseaduse tasemel sisustada kollektiivkaitse realiseerimine. Oluline rõhuasetus on see, et tuleks ka põhiseaduses esitada niisugune määratlus, mis puudutab omaalgatuslikku vastupanu, tuleks näha ette selge õiguslik platvorm, et seaduse tasemel oleks nõue kehtestada omaalgatusliku vastupanu alused ja kord.

Oluline on rõhutada, et demokraatia rakendamise teema puhul tegi endine õiguskantsler Allar Jõks ettepaneku viia sisse rahvaalgatuse ja rahvaküsitluse instituut lisaks rahvahääletuse instituudile, mis praegu on põhiseaduses fikseeritud.

Kohtute peatüki vedaja oli nüüdseks ametist lahkunud Riigikohtu esimees Priit Pikamäe. Siin kerkis väga huvitav ja tõsine teema, kus asjatundjate kogu läks väga selgelt lõhki. Meil on täna ette nähtud mehaaniline kolmeastmeline kohtusüsteem. See on väga luksuslik ja väga paljudel juhtudel muutub tööni jõudmine väga pikaks. Me analüüsisime Põhjala riikide ja Lääne-Euroopa riikide praktikat. Paljudel juhtudel on nii, et kui keerukamaid asju menetletakse, siis hakkab töö peale ringkonnakohtust, lihtsamates asjades peab küll üks kaebevõimalus olema, aga ei ole kahte lisavaidlustamistasandit. Tekkis küsimus, kas kehtiv põhiseaduse sõnastus võimaldab muuta seda kohtukorraldust, seda mehaanilist kolmeastmelist struktuuri. Asjatundjate kogu arvamused jagunesid pooleks. Pooled leidsid, et võimaldab, pooled leidsid, et tuleks põhiseadust muuta. Kui juba sellises esinduslikus kogus olid arvamused nii lahkuminevad, siis raportööri ettepanek oligi see mehaaniline kolmeastmelisuse nõue põhiseadusest kõrvaldada. Kohtuhalduse kohta oli endise Riigikohtu esimehe Rait Maruste ettepanek määrata põhiseaduse tasemel kohtuhaldusnõukogu, mis siis kohtute sõltumatuse tagamiseks kohtuhaldust tulevikus korraldaks.

Oluline teemade ring puudutas Euroopa Liitu ja suveräänsust. Selle vedaja oli kohtunik Madis Ernits. Kesksed põhimõtted olid sellised, et esiteks ei kuuluks me mitte igasugusesse Euroopa Liitu, vaid Euroopa Liitu kuulumise ja liikmeõiguste teostamise eeltingimus oleks see, et Euroopa Liit peab tagama meie põhiseaduses toodud põhiõigustega vähemalt võrdväärse põhiõiguste kaitse, me peame kaitsma oma inimeste põhiõigusi, see peab olema selgelt määratletud. Teiseks on põhimõte, et Euroopa Liidu aluslepingud, Euroopa Liidu institutsioonide antud õigusaktid kohalduvad riigisisiseses õiguses, arvestades põhiseaduse aluspõhimõtteid. See on oluline rõhuasetus. Tähtis põhimõte on see, et tegelikkuses loovutavad kõik riigid erinevate rahvusvaheliste lepetega oma suveräänsust, lepatakse kokku ühises tegutsemises. Arvestades seda põhimõtet, et meil on kaitseklausel riigipiiride muutmise kohta, mis eeldab parlamendikoosseisu kahekolmandikulist, kvalifitseeritud, kõrgendatud enamust, siis härra Ernitsa ettepanek oli näha ette ka rahvusvaheliste lepingute puhul, kui on tegemist riigi otsustusõiguse ühiseks teostamiseks ülekandmisega rahvusvahelisele organisatsioonile, et see ei saaks toimuda mitte lihthäälteenamuse alusel parlamendis, nagu see täna on, kui rahvusvaheline leping heaks kiidetakse, vaid see eeldaks samuti koosseisu kahekolmandikulist häälteenamust. See tuleb saavutada selleks, et ühiselt delegeerida mingitele rahvusvahelistele organisatsioonidele oma konkreetseid pädeusi.

See on ülevaade selle asjatundjate kogu tegevusest. Ma veel kord rõhutan, et see peegeldab raportööri seisukohti ja raportööri seisukohtade pinnalt on Justiitsministeerium teinud valiku nendest küsimustest, mis võivad tulevikus vajada täiendavat arutelu. Kes muu kui seadusandja on pädev algatama põhiseaduse muutmist kas rahvahääletuse teel või ise seda eri moodustel muutma. Nüüd ongi mul kohane anda see raport üle ametist lahkuvale parlamendile. Aga riik ei jää seisma. Uus, ametisse astuv parlament saab vajaduse korral neid ettepanekuid kas üksikute küsimuste kaupa või ka tervikuna vaagida, kui on vaja lahendada mingeid praktilisi probleeme, mis Eesti riikluse ees seisavad. Veel kord tahan avaldada tänu kõigile inimestele, kes selles tegevuses osalesid. See pakett sisaldab ettepanekut, mis puudutab presidendi valimise korda, aga selle ettepaneku olen ma ka varem parlamendile edastanud. Lühidalt kokku võttes nägi see ette, et parlamendis presidendi valimisest loobutakse, presidendile nähakse ette ühekordne ametiaeg, samas kui praegu saab teda kaks korda tagasi valida ning ametiaega vastavalt pikendada.

Aitäh lugupeetud rahvaesindusele! Seda sõnavõttu lõpetades annan ma istungi juhatajale üle köidetud raportipaki. Meil on mõningaid eksemplare veel ja huvilisi me kindlasti nendega varustame, ka huvitatud parlamendiliikmeid. Internetis on see dokument kättesaadav, ent ka paberkujul on võimalik seda saada, kui on huvi. Aitäh!

17:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Ministrile on küsimusi. Peeter Ernits.

17:25 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Kõigepealt, mina oleks küll väga tänulik, kui sa mulle ka paberkujul selle asja annaks, et saaks lugeda. Aga sa oled korduvalt öelnud, et põhiseadust tuleb osata lugeda. Kuigi küsida on palju, on minu küsimus see, et kuidas mõista põhiseaduse teksti õigesti.

17:26 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kui me räägime normide tõlgendamisest, siis on erinevaid tõlgendusmeetodeid. See, et ühte normi võidakse aja jooksul erinevalt tõlgendada või et normile omistavad eri juristid või mittejuristid erineva tähenduse, ei ole iseenesest mingisugune korralageduse märk. Vastupidi, keeleline tõlgendamine on küll väga kaalukas tõlgendamise alus, aga selle kõrval on ka ajalooline tõlgendamine, et mida normiga taotleti, on eesmärgipärane tõlgendamine. Põhiseadust võidakse tõlgendada erinevalt, aga meie probleem tänases õiguskorras on kindlasti see, et on põhiseaduse tekst, mis on kirja pandud, ja on see, mida on põhiseadusele tõlgendustega omistatud, ning minu hinnangul on tekkinud juba üks teatud kriitiline raskuskese, et tõlgendus on liiga kaugele liikunud. See on küll legitiimne, aga toon ühe näite: kui me kõneleme näiteks, et meie rahaemissiooni ainuõigus on Eesti Pangal, siis tegelikkuses see nii ei ole. Neid küsimusi on tegelikult veelgi, pakkide kaupa.

Mis puudutab näiteks otsuste tegemist, siis väga oluline otsuste tegija on Euroopa Liidu asjade komisjon. Sisuliselt on ta väga paljudel juhtudel parlamendi täiskogu õigustes, ta annab mandaate, aga põhiseaduses pole niisugusest menetlusest ridagi. Kindlasti on ettepanek ka seda kaaluda, tulevikus täiendada, selleks et põhiseadust lugedes saaks ikkagi aru, kuidas see riik toimib. See on kindlasti tagatis, et võimalik tõlgendus ei muutuks liiga meelevaldseks.

17:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

17:28 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Oma sissejuhatavas sõnavõtus te nimetasite, et üks asjatundjate komisjoni ette seatud eesmärgid oli põhiseaduskultuuri tugevdamine. Kas teie hinnangul sai see eesmärk selle tehtud tööga täidetud?

17:28 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ei saanud see ühe raportiga täidetud. Tõsi küll, paar aastat see arutelu käis. Aga see protsess, ma arvan, on püsiv. Põhiseaduskultuuri tugevdamisest rääkides ma väga loodan, et selle raportiga ja teiste initsiatiividega hakkab tegelema ka teaduste akadeemia juurde moodustatud riigiõiguse sihtkapital. Vaadake, muudes valdkondades, ka õigusvaldkondades, lepinguõiguses või autoriõiguses, mis on universaalsed teemad, me võime toetuda väliseksperthele, aga riigiõiguse küsimustes (mis on meie suveräänsus, mis on meie vaade rahvusvahelistele suhetele, mis on meie vaade põhiõigustele, mida me üldse riigina defineerime) peab meil olema oma rahvuslik oskusteave. Seda ei ole võimalik impordina sisse võtta, et näed, Kreekas tehti nii või Venemaal naa või Ameerikas niipidi. Riigiõiguslik käsitlus ka võimalikes arengutes, kui Euroopa Liit areneb, see kriitiline oskusteave peab olema rahvuslikul juristkonnal, aga ka mitte üksnes juristkonnal. See on legitiimse debati teema kogu ühiskonna erudeerituma või nendest asjadest huvitava osa jaoks.

17:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

17:29 Henn Põlluaas

Aitäh! Mulle väga meeldis ettepanek kirjutada sisse, et põhiseaduse aluspõhimõtteid ei saaks muuta. Üks nendest on rahvusriiklus ja suveräänsus, kuid neid on mitmeid. Aga edasisega tekkis väike küsimus. Mäletatavasti, kui Eesti ESM-iga liitus, siis Riigikohus tõdes, justkui see suveräänsuse loovutamise mandaat, mis kunagi oli rahvalt saadud, oleks saanud otsa ja edaspidi peaks nendel puhkudel referendumi korraldama. Sinu ettepanekutes, mis sa meile esitasid, oli öeldud, et suveräänsuse ja pädevuste delegeerimine välislepetega nõuaks kahekolmandikulist häälteenamust. Põhimõtteliselt võib seda teed pidi minna väga kaugele. Kus see piir siis kätte jõuab?

17:30 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Tänane piir on lihthälteenamus. Kui 100 parlamendiliiget tegeleb mingite muude küsimustega ja parlamendi istungi juhataja juhatab üksi saalis istungit, siis võib ta otsuse vastu võtta ja üksi suveräänsust delegerida. Selline on tänane põhiseaduslik kord. Kahtlemata on see teoreetiline konstruktsioon, vaevalt et see praktikas realiseeruks, eriti olulises sensitiivses küsimuses. Kindlasti, me võime kõneleda oma ruumilisest suveräänsusest, riigipiiridest, aga selle kõrval on ka funktsionaalne suveräänsus, mille ma tõingi sisse ja mis puudutab kompetentse. See ettepanek, mis on selles raportis, on see, et samamoodi tuleb ka funktsionaalset suveräänsust kaitsta täiendava kõrgendatud mandaadi nõudega.

17:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams.

17:31 Jüri Adams

Härra minister! Minu küsimus on põhiseaduse mingi koha teistmoodi sõnastamise konkreetsete projektide kohta. Mina sain alguses aru niimoodi, et teie üldkava oli töötada välja midagi sellesisulist, esitada võimul olevale valitsusele, saavutada valitsuse heakskiit ja siis omakorda anda Riigikogule edasi. Ma saan aru, et mingitel põhjustel see hästi ei õnnestunud. Ma tean ühte juhtumit, kui tuli presidendi valimise paragrahvi uus versioon, aga vist oli nii, et see valitsusse ei jõudnud, te saatsite selle edasi omal initsiatiivil ning see kuskil härra Nestori ja teiste juhatusel liikmete sahtlis sumbus. Minu teada ei ole Riigikogule seda edasi antud. Kas oli veel mingeid konkreetseid asju, mis läksid valitsusse, keegi need koostas, ja valitsus lükkas need tagasi või ei võtnud arutamisele?

17:32 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Vastus on eitav. Tegelikult valitsusel iseenesest ka põhiseaduse muutmise algatamise pädevust ei ole. Selle presidendi valimise asja kohta ütlen, et mul on kahju, et parlament seda kuidagi ei muutnud, aga see on ikka vastakas teema ja eks ta takerdus jälle selle taha, kas otsevalimised või mitte, ja kõigi nende muude asjade taha. Ma esitasin oma ettepanekud Riigikogu esimehele, aga oli ju parlamendi tööühm ka. Ma loodan, et seal oli liikmeid kõigist saadikurühmadest. Varem me püüdsime leida koalitsioonis ühisosa ja vähemalt retoorikas koalitsiooni kõik fraktsioonid olid nõus sellisel moodusel, nagu ma ette panin, põhiseadust muutma. Siis ta läks, ma saan nii aru, kõigisse saadikurühmadesse, sest on mõistlik taotleda ju konsensust (koalitsioonist põhiseaduse muutmiseks ei piisa), aga sinna ta takerdus. Ei suudetud isegi valijameeste kogu asjus saada selgust, kas seda arvu suurendada või nii. Praeguse süsteemiga on meil minu meelest sisuliselt vigade oht, arvestades haldusreformi, või tupikusse jooksmise oht kasvanud, parlamendi osakaal valijameeste kogus on pigem *fifty-fifty* või see on pooleks, eks ole. Tõenäoliselt poliitilised kiusatused neid patiseise kujundada reaalsuses kasvavad.

17:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Saar.

17:33 Jüri Saar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Nimetasid, et see komisjon töötas kaks aastat. Kes selle liikmed olid? Kahte sa nimetasid. Kindlasti olid kõik väärivad liikmed, aga huvitav oleks teada, kes.

17:34 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Need liikmed olid järgmised: Riigikogu põhiseaduskomisjoni liige, Eesti kehtiva põhiseaduse isa Jüri Adams (see ei olnud muidugi mitte ainult tema, aga tõenäoliselt on tal vähemalt autoriõigused), Riigikohtu toonane esimees Priit Pikamäe, õiguskantsler Ülle Madise, toonane riigisekretär, praegune riigikohtunik Heiki Loot, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Madis Ernits, professor Uno Lõhmus, Tartu Ülikooli rahvusvahelise õiguse dotsent René Värk, vandeadvokaat Allar Jõks, vandeadvokaat Jüri Raidla, Riigikohtu endine esimees Rait Maruste, Riigikohtu endine esimees Märk Rask, teatud ajal oli liige ka Riigikogu Kantselei asedirektor Aaro Möttus ja töös osalesid ka Paloma Krõõt Tupay, kes on endine Vabariigi Presidendi õigusnõunik, ning Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi nõunik Berit

Aaviksoo. Ma tahan kohe rõhutada, et ei jääks kõlma, nagu need ettepanekud oleksid selle kogu kollektiivne looming ja et kõik kirjutavad nendele alla, et pehmelt öeldes see kindlasti nii ei ole, tegelikult olid seisukohad, kas põhiseadust muuta või mitte, väga vastakad. Arusaadavalt oli seal väga erinevat tonaalsust. Üllatusega võis kogeda, et kogu eakamad, elukogenumad liikmed olid palju radikaalsemad kui nooremad. Võib-olla oli noorematel suurem aukartus Jüri Adamsi töö ees.

Need ettepanekud olid raportööride konkreetset ettepanekud ja siis omakorda tegi nendest selektsiooni Justiitsministeerium. Aga selleks, et aru saada, kuidas see arutelu üldse kulges, ongi siin niisugune paks klots. Ma usun, et see ettepanek oligi tehtud põhiseaduskultuuri tugevdamise loogika põhjal, sest siis on võimalik nende arutelude ja erimeelsuste põhjal aru saada, mis on probleemid. Selline on nende inimeste kompetents, kes meil siin Eesti riigis on. Kindlasti on veel palju tarku ja riigiõigusest huvitatud inimesi, aga see on nagu Eesti Vabariigi 100. aasta puhul väike vahefiniš, et mis võimalused, riskid ja arengud võiksid meie riiklust riigiõiguslikus tähenduses ees oodata ja kuidas me võiksime seda kõike tulevikus püüda ühiselt paremaks disainida.

17:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Lugupeetud minister, suur aitäh ja mitte pelgalt tänase päevakorrapunkti menetluse ja läbirääkimiste eest! Nüüd on võimalik läbi rääkida fraktsioonide esindajatel, kui neil on selleks soovi. Palun, Jüri Adams Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

17:37 Jüri Adams

Härra istungi juhataja! Muidugi avaldan tänu Vabaerakonna fraktsioonile, kes on andnud mulle ebatavalise eelisõiguse siin rääkida. Olin jah selle põhiseaduse asjatundjate kogu liige. Ma pean sellepärast tegema siin mõningaid täiendusi ja täpsustusi. Alustan sellest, et ma tänan väga härra ministrit ettekande eest. Tema ettekanne oli üsna faktilähedane. Mul on väga hea meel, et see läheb sellisena Riigikogu stenogrammi kirja ja sealt saab iga inimene kätte mõningad põhifaktid selle komisjoni töö kohta. Vaadake, umbes kaks nädalat tagasi oli niisugune juhtum, kui härra minister oma abilistega pidas Justiitsministeeriumis pressikonverentsi. Mina ei olnud sellel päeval seal ja vist keegi teine kogu liige ka ei saanud seal olla, ma ei tea täpselt, kes olid seal need ajakirjanikud, kuid järgmine päev ilmunud mitmesugused sõnumid selle pressikonverentsi kohta jätsid risti vastupidise mulje kui see, mida härra minister just siit puldist ütles. Minule isiklikult oli see üsna traagiline. Mu koolivend, kirjanik ja suur Eesti patrioot Olev Remsu oli lugenud neid uudiseid, teinud nendest oma järeldused ja siis avaldas Eesti Päevalehes artikli, et küll on tore, et lõppude lõpuks on kokku lepitud, milliseid põhiseaduse muudatusi on vaja, ja ta oli kindel, et need hakkavad varsti tulema. See kõik muidugi ei vastanud tõele. Me teame, mis mõiste on "jokk", st juriidiliselt on kõik korrektne, aga on olemas ka joki suhtlemisalane analoog, kui kuulajad saavad aru teistmoodi, kui sai aru rääkija. Siin on küsimus, kes on siis süüdi valejärelduste tekkimises. Aga valejäreldused siin olid.

Selleks, et saada aru toimunust, paar sõna tagapõhjast. 20 aastat tagasi töötas kahe aasta jooksul põhiseaduse juriidilise analüüsi grupp ja sellest tööst sündis kaks korda suurem pakk pabereid, kus põhiseadus oli läbi analüüsitud. Põhijäreldus oli, et 1992. aasta põhiseadus käib küll, temaga saab täiesti rahulikult edasi elada, mida ka järgmised 20 aastat on tõestanud. Huvitav on see, et tolle töö lõpus laekus komisjoni liikmetelt sadakond mitmesugust ettepanekut, mis võiks põhiseaduses teistmoodi olla. Järgmise 20 aasta jooksul ei ole keegi mitte ühtegi nendest sajast ettepanekust üritanud ellu viia. Kuigi nende aastate jooksul on põhiseaduses tehtud neli või viis muudatust – üks neist tehti ju ka Riigikogu XIII koosseisu alguses –, siis ükski nendest ei olnud nende saja hulgas.

Probleem on selles, et iga ettepanek, mis on selles nn raportis – esimene suur valearusaamine ongi see, et see on raport, kui erinevalt 20 aasta tagusest ei ole see raport, vaid selle komisjoni töökoosolekutel kirjapandu mehaaniline kogum, selles ei ole üldistust ega ühtegi ühisarvamust –, on mõne kindla komisjoni liikme isiklik ettepanek. Neid ei arutatud, neid ei koondatud. Sellel, kas justiitsministrile ja tema ametnikele mõni meeldis rohkem või mõni vähem, kas nad teevad oma eelisinimekirja, ei ole komisjoni töö sisuga mingit seost.

Palun lisaiega!

17:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun! Kolm minutit juurde.

17:41 Jüri Adams

On oluline teada, et komisjoni liikmete suhtumine ettepanekute tegemisse oli väga erinev. Üks suhtumine oli – seda esindab üsna tüüpiliselt meie praegune õiguskantsler –, et olukorras, kus me praegu oleme, on kõige targem üldse mitte üritada põhiseaduses midagi muuta, sest kui midagi muudetakse, siis tõenäoliselt lähevad asjad hullemaks.

Osa inimesi jagavad umbes sama arvamust, mis on minul, et tuleks muuta põhiseaduse neid kohti, kus on mingisugune karjuv häda või kust king pigistab, ja neid tuleks muuta samm-sammult ja ükshaaval. Näiteks tein ma ettepaneku ebaõnnestunud koha kohta põhiseaduse kohaliku omavalitsuse peatükis, kus on lause "Kohaliku omavalitsuse üksused on vallad ja linnad". Eriti pärast haldusreformi on see üsna naeruväärne ja selle võiks põhiseadusest ära kaotada või millegagi asendada.

Siis on kolmas rühm inimesi, kes tegid kümnete kaupa muudatusettepanekuid, aga mitte lähtudes sellest, et elus kuskil king pigistab, vaid lähtudes oma arvamusest, kuidas mingi koht võiks olla sõnastatud paremini või mida võiks veel põhiseadusesse lisada. Nendest silmapaistvamad on kaks endist Riigikohtu juhti Rait Maruste ja Uno Lõhmus, kes peale Riigikohtu esimeheks olemist töötasid Euroopa Inimõiguste Kohtus. Põhiseaduse Assamblees nad omal ajal ei olnud, aga nad said Euroopas kogemuse, töötades konventsioonide ja muude nendele arusaadavate tekstidega, ja nad hea meelega näeksid meie põhiseaduse II. peatükki ümbertehetuna mingisuguseks teiseks asjaks. Ma arvan, et nende hulka tuleb arvestada ka Jüri Raidla – ma ei ole päris kindel, kui palju tema ettepanekuid siin oli –, kes oma ettepanekud on põhiliselt esitanud küll riigireformi sihtasutuse teksti kaudu.

Mida veel ütelda? Ma ei tea, kuidas see asi edasi hakkab minema, ega seda, kuivõrd sellest eeltööst kasu on. Minu arvates oli ainuke tõsine teaduslik uuring Märt Raski ja tema kaaslaste uuring selle kohta, kuidas peaks tulevikus lahendama kõik need vastuolud, mis on seotud põhiseaduse üsna vanamoodsa riigikaitse peatükiga, sest tänane riigikaitse ei ole mitte selline, nagu oli Pätsi ja Laidoneri ajal.

Lõpetuseks tahan ütelda, et ministeeriumi ametnikega mul suhtlemine eriti ei õnnestunud. Viimane kogemus oli see, et kui ma meili teel palusin ühte pabereksemplari, siis seda mulle ei antud. Aga mul on hea meel, et kuna ma lasin vahepeal ise tekstid printida, siis keegi teine saab selle minust ülejääva eksemplari endale. Nii et ma soovitan huvilistel lehitseda seda toormaterjali, sealt leiab ühte-teist huvitavat. Tänan tähelepanu eest!

17:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Austatud kolleegid, palun veel hetk tähelepanu! Head siinolijad! Auväärt minister! Täna selle tööpäeva lõpuks tahan istungi juhatajana esineda lühikese apoliitilise, kuid see-eest mitteametliku avaldusega. On täiesti selge, et praegu süveneb nii selles saalis kui ka selles majas lahkumismeeleolu. Sellel on täiesti loomulikud põhjused. Kindlasti on mul praegu au juhatada viimast istungit selle koosseisu jooksul, kuid võimalik, et see on viimane istungi juhatamine kogu mu elus. Ega ma täpsemalt ei oskagi teile midagi öelda, kui see, mis ma teile kirjutasin. Tahan lisada vaid seda, et seisan iga sõna taga saajaprotsendiliselt. Olge te tänatud! Ehk kohtume Riigikogu tööde tõttu veel, näiteks homme, kui kell 10 on viimane istung. Mina tänan. Aitäh! (Aplaus.)

Istungi lõpp kell 17.46.